

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění

Obor: Teologické nauky

Knihovna brněnského alumnátu

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Parma, Ph.D.

Brno 2012

Lenka Klašková

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu. Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Brně 30. března 2012

Obsah

Obsah	3
Úvod.....	5
1. Založení biskupství a alumnátu v Brně.....	7
1.1 Charakteristika doby, ve které bylo založeno biskupství	7
1.2 Důvody pro a námitky proti založení biskupství v Brně	8
1.3 Vlastní akt zřízení biskupství.....	9
1.4 Studium bohoslovců z nové diecéze.....	10
1.5 Čtyřleté působení alumnátu v Brně 1778-1782	11
1.6 Generální semináře	13
1.7 Začátek alumnátu v Brně roku 1807.....	14
2. Knihovna brněnského alumnátu	16
2.1 Leges et Statuta.....	16
2.2 Doplnění fondu - dárce	17
2.2.1 Jan Sarkander Ježek (Gescek 1746 -1816)	17
2.2.2 Jan Křtitel Kopp (1748-1817).....	17
2.2.3 Alois rytíř Ruprecht (1746-1824)	18
2.2.4 Knihovna jihlavských jezuitů	18
2.2.5 Hugo František Salm (1776-1836)	18
2.2.6 Ambrož Rohoržka (1761-1840)	19
2.2.7 Karel Šmídek (1818-1878)	19
2.2.8 Johann Schwetz (+1890).....	19
2.2.9 Ferdinand Panschab (1809-1890)	19
2.2.10 Josef Chmelíček (1823-1891).....	20
2.2.11 Josef Schrefl (1830-1893).....	20
2.2.12 Jakub Procházka (1818-1893)	20
2.2.13 František Černíček (1838-1904)	21
2.2.14 Antonín Stára (1826 – 1907) a Othmar Mussil (1845 – 1918).....	21
2.2.15 Jan Evangelista Proswitz (1855-1923)	21
2.2.16 Jakub Hodr (1848-1927).....	21
2.2.17 Metoděj Marvan (1875-1943).....	22
2.2.18 Ostatní odkazy a dary	22
2.3 Knihovníci a péče o fond	23
2.4 Prostory knihovny.....	24
2.5 Původní členění a objem fondu	25
2.6 Tématické a jazykové složení fondu.....	26
3. Osudy alumnátu a knihovny ve 20. století.....	28
3.1 První světová válka a období první republiky	28
3.2 Druhá světová válka.....	29
3.3 Doba komunismu	30
3.4 Zpřístupnění knihovny pro badatelskou veřejnost.....	31
3.4.1 Zjištění poškození fondu.....	31
3.4.2 Elektronický katalog a nové členění fondu.....	33
3.4.3 Deponát.....	33
3.4.4 Uložení do nového depozitáře	35
Závěr	36
Anotace	37
Resumé.....	37
Summary.....	38

Seznam použité literatury a pramenů.....	39
Seznam zkratk.....	42
Seznam příloh.....	42
Příloha č. 1: Seznam alumnů, kteří se v letech 1888-1906 starali o knihovnu.....	43
Příloha č. 2: Původní signování fondu I.	44
Příloha č. 3: Původní signování fondu II.	45
Příloha č. 4: Původní signování fondu III.....	46
Příloha č. 5: Původní signování fondu IV.....	47
Příloha č. 6: Tematické dělení fondu v letech 1819 a 1892.....	47
Příloha č. 7: Jazykové dělení fondu.....	48
Příloha č. 8: Obrazová příloha.....	49

Úvod

Téměř stopadesát let patřil brněnský alumnát neodmyslitelně k církevním organizacím brněnské diecéze. Svou roli sehrál nejen při výchově a vzdělávání mnoha generací kněží, ale zapsal se také do dějin jižní Moravy devatenáctého a první poloviny dvacátého století svou národně obrozeneckou a kulturní činností. Kněží, kteří prošli alumnátem, se stávali ve svých farnostech a působištích nositeli víry, vzdělanosti a lásky k vlasti, které načerpali a kterými byli formováni právě v alumnátě.

Po více než šedesáti letech od ukončení činnosti této vzdělávací instituce se však vytrácí dějinná vzpomínka i porozumění významu tohoto slova. Alumnus je slovo odvozené z latinského *alere*, to je chovati, živiti a znamená chovanec. Alumnát je tedy ústav pro výchovu a odborné vzdělávání alumnů – chovanců. Jeho účelem je výchova budoucích kněží, duchovního dorostu a je zřizovaný církevní autoritou. Podle nařízení Tridentského koncilu má každý biskup nejen právo, ale přímo povinnost vychovávat nové duchovní, kteří společně studují, žijí a učí se zbožnosti. Přirozeným alumnátem byl v dobách poapoštolských biskupův dům, biskup dohlížel a staral se o výchovu mladých kněží. Za zakladatele prvního alumnátu ve smyslu, jak ho chápeme my, je možné považovat svatého Augustina, který byl biskupem v městě Hippo. Zde také založil „*monasterium clericorum*“, soustředil kolem sebe duchovní dorost, společně s ním pak žil a odchoval mnoho následovníků.¹

Než mohl v Brně po zřízení biskupství vzniknout stabilní vzdělávací ústav pro kněze, došlo k mnoha zmatkům a několika stěhováním mezi Brnem a Olomoucí. Nejprve je rozhodnuto, že brněnští bohoslovci mají studovat v Olomouci, následujícího roku se celá univerzita stěhuje do Brna a po čtyřletém období zpět do Olomouce. Teprve v roce 1807 dochází k založení vlastního brněnského alumnátu a konečně mohou kněží brněnské diecéze studovat v Brně. Až do poloviny dvacátého století byl alumnát „*živou součástí jihomoravské metropole*“², přesto dnes už ani katoličtí věřící přesně neví, o co šlo. V běžném kontextu zahrnoval a obecně označoval vlastně dvě samostatné instituce: Diecézní teologické učiliště a Biskupský alumnát. První byla biskupova soukromá vysoká škola teologická s profesory a docenty, druhý byl seminář určený ke společnému životu a přípravě v rovině duchovní a spirituální.³

Ke každému studiu neodmyslitelně patří knihy a knihovna. Ta alumnátní je dnes jednou z mála dochovaných vzpomínek na alumnát. Vidíme v ní pestrost jazyků, oborů a témat, které byly potřebné a vhodné ke studiu a formaci kněží. Jak bude možné vidět z předkládané bakalářské práce, knihovna i alumnát měly pohnuté osudy. Od počátku nebylo pamatováno na pravidelnou finanční dotaci a doplňování fondu se dělo především z darů profesorů, bývalých studentů či příznivců alumnátu. Ve dvacátém století ji po zásahu komunistického režimu čekalo několikeré stěhování či pobyt v nevyhovujících podmínkách a všechny tyto negativní vlivy se pomalu podepisovaly na stavu fondu. Když byla knihovna v rámci restitucí vrácena brněnskému biskupství, začalo se s jejím elektronickým zpracováním a konečně koncem roku 2011 byla uložena do depozitáře v prostorách budovy Diecézního archivu v Rajhradě. Elektronický katalog je přístupný všem čtenářům a knihy je možné si objednat do studovny Knihovny Biskupství brněnského.

¹ Srov. PODLAHA, Antonín – TUMPACH, Josef. *Český slovník bohovědný: Díl první A-Bascapae*. Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1912, s. 329.

² CHAROUZ, Jindřich Zdeněk. *Brněnský alumnát: Výchova a vzdělávání duchovenstva v Brně v letech 1807-1950*. Brno: Biskupství brněnské, 2007, s. 6.

³ Srov. CHAROUZ, Jindřich Zdeněk. Konec brněnského alumnátu v roce 1950. In *Synesis: sborník Mikulovského centra pro evropskou kulturu. Sv. I*. Brno: Studio Arx, 2003, s. 56.

Osobně jsem měla tu čest podílet se na zpracování, stěhování i uložení alumnátní knihovny, a rukama mi procházely staré, vzácné, ale i zničené a plesnivé knihy, zajímaly mě osudy knihovny, osoby i události, které se jí dotýkaly. Jako téma své bakalářské práce jsem si tedy vybrala studijní, oficiální knihovnu brněnského alumnátu. Pokusila jsem se zmapovat její osudy až do současného uložení a zpřístupnění veřejnosti. Záměrně v této práci pomímám osudy druhé, studencké knihovny, tzv. bohoslovecké, jejíž fond je svým rozsahem mnohem menší. Význam této knihovny pro národní vlastenecké obrození Brna a Moravy by však byl hoděn další samostatné práce a je tedy vhodným předmětem pro další badatelskou činnost.

Při studiu jsem čerpala z monografií a pramenů, které pojednávají o brněnském biskupství a alumnátu (autoři Josef Samsour, Jindřich Zdeněk Charouz, František Cinek), knihovně jsou v těchto knihách však věnovány jen útržkovité zmínky. Nejstarší fond knihovny byl knihovnický popsán a publikován Vladislavem Dokoupilem, katalog rukopisů a prvotisků čerpající z poznámek dr. Dokoupila vyšel koncem roku 2011. Prohlédla jsem Diecézní archiv (fond Biskupské konzistoře a Biskupského ordinariátu) a fond Alumnát Brno uložený v Moravském zemském archivu. Údaje o časově nejmladších událostech týkající se alumnátní knihovny jsem získala z dokumentů Moravské zemské knihovny a Knihovny Biskupství brněnského uložených ve spisovnách těchto institucí.

Moje poděkování za pomoc při sepsání této práce patří vedoucímu práce Mgr. Tomášovi Parmovi, Ph.D., brněnskému biskupství za zpřístupnění dokumentů ze spisovny a mé rodině – manželovi a dětem za trpělivost a podporu, kterou mi věnovali.

1. Založení biskupství a alumnátu v Brně

1.1 Charakteristika doby, ve které bylo založeno biskupství

Chceme-li lépe pochopit události, které doprovázely vznik a vývoj brněnského alumnátu, musíme se podívat blíže na atmosféru doby, ve které se odehrály.

Druhá polovina osmnáctého století je dobou vlády osvícených panovníků Marie Terezie⁴ a hlavně pak jejího syna Josefa II.⁵ Do tehdejší společnosti pronikají s nebývalou intenzitou nové myšlenky, postoje a nový životní styl. Toto období je stále látkou vhodnou k hodnocení, zkoumání i poučení. Badatelé se v hodnocení přínosu těchto panovníků různí, obvykle kladně hodnotí zásahy do vzdělanosti, práv a svobod poddaného lidu, jako je zavedení povinné školní docházky a školská reforma, zrušení nevolnictví nebo toleranční patent. Zásahy josefinismu do poměrů v církvi jsou však mnohem složitější.

Myšlenky jansenismu, kterými byli panovníci ovlivněni, se začaly uplatňovat v zákonech a nařízeních. Je těžké podat jednoduchou definici tohoto duchovního proudu, který se snad nejvýrazněji projevil ve vládě Josefa II., takže jej po něm nazýváme josefinismus. Jde o zdůraznění rozumu, přeceňování přirozených hodnot na úkor nadpřirozena, postavení křesťanského náboženství na lidské, rozumové základy a v podstatě odmítnutí a nedůvěra v pravdivost nadpřirozeného Božího Zjevení. Z toho samozřejmě vyplývá přinejmenším nedůvěra v církev, snaha o omezení jejího vlivu, podřízení církve a náboženství státním zájmům. Povinnost pečovat o obecné blaho byla pojímána jako úkol panovníka a jeho mocenského aparátu, do kterého patřila i církev a náboženství. Panovník vnímal potřebu mravního základu, který náboženství dávalo lidu, ale mělo sloužit k dobru a blahu podle poznatků přirozeného rozumu, pod ochranou a ve službách státu. K tomu sloužila mnohá opatření, která Marie Terezie pod vlivem svých rádců⁶ uváděla do života.

Útok na svobodu církve začal zřízením církevních oddělení, která ponechávala církvi svobodu jen v oblasti hlásání evangelia a kultu, ve všech ostatních záležitostech bylo rozhodování v rukou státu. S tím souvisela i snaha o narušení vazeb církve s její hlavou papežem, např. zveřejnění papežské buly bylo možné jen se souhlasem státu. Také správa majetku byla postavena pod dozor státu, nová nařízení zasahovala nejen do majetkových práv, ale ovlivňovala a měnila i běžný život a poměry církve. Jednalo se o zásahy do manželského práva, řeholního života, výchovy nových kandidátů kněžství, zavedení státní censury nad náboženskými knihami jak teologickými, tak i modlitebními. Kláštery plné modlících se řeholníků či řeholnic se z pohledu osvíceného racionalismu zdály být neproduktivní a zbytečné. Státním zájmem bylo snížení počtu klášterů a řeholních osob - u některých tedy Josef II. určil tzv. „*numerus clausus*“ - maximální počet řeholníků a roku 1781 vydal rozhodnutí, podle kterého zrušil takové kláštery, které nevyvíjely státu prospěšnou a užitečnou činnost jako je vyučování, pěstování vědy nebo péče o nemocné. Přeměňování klášterních budov na světské jako například kasárny, továrny či nemocnice, s sebou neslo nenávratné

⁴ Marie Terezie vládla v letech 1740-1780. Srov. KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: Zvon, 1991, s. 152.

⁵ Josef II. vládl v letech 1780-1790. Srov. KADLEC, J., *Přehled českých církevních dějin 2*, s. 159.

⁶ Jedním z rádců silně ovlivněných jansenismem byl kancléř Václav Kounic. Srov. KADLEC, J., *Přehled českých církevních dějin 2*, s. 153.

ztráty naší kulturní historie. Mnohé vzácné předměty, knihy či rukopisy přitom vzaly zasvé. Nicméně z jmění těchto zrušených klášterů byl zřízen náboženský fond, který sloužil k dalšímu financování církevních potřeb.⁷

Z této situace vyplynuly i pozitivní důsledky, ke kterým můžeme počítat změny v organizaci diecézí a farností. Jestliže měla být církev, farnost i kněz tzv. ve službách státu, být vlastně nejnižší jednotkou státní správy, např. oznamovat z kazatelen úřední nařízení a vyhlášky, vést matriky a vůbec „*vychovávat lid v duchu vládního osvícenství*“⁸, pak se na druhé straně panovník také musel postarat o lepší fungování celého systému a jeho správnou organizaci. Už Marie Terezie začala s velkou reorganizací diecézí, ve které pokračoval Josef II. zakládáním nových farností. Podle instrukce z roku 1782 „...*měla být v osadě, čítající aspoň 700 obyvatel a od farního kostela vzdálené více než jednu hodinu, zřízena nová fara nebo lokalie.*“⁹

1.2 Důvody pro a námitky proti založení biskupství v Brně

Důvody, které tedy vedly Marii Terezii k tomu, aby usilovala o zřízení nových biskupství na Moravě můžeme vidět v přílišné rozloze olomoucké diecéze. Ta patřila mezi největší a nejrozsáhlejší v celém mocnářství, vždyť zahrnovala celou Moravu i část Slezska. Marie Terezie se snažila upevňovat katolictví a předcházet náboženským nepokojům, které vznikly např. v roce 1775 na Valašsku, potýkala se s různými překážkami při uplatňování svých nařízení. Rozhodla se tedy zasadit se o rozdělení jedné velké diecéze na několik menších. Její představa byla zřídit biskupství nejen v Brně, ale i v Opavě.¹⁰

Na papeže Klementa XIV. se Marie Terezie obrátila už roku 1773 a její žádosti bylo vyhověno. Nejprve nařízením, aby při příštím uprázdnění biskupského stolce olomouckého nebyl volen nový biskup, dokud nebude záležitost nových biskupství vyjasněná a domluvená. Cesta se otevřela 31. října roku 1776, kdy zemřel biskup Maxmilián hrabě Hamilton a biskupský stolec zůstal jedenáct měsíců neobsazený. Císařským reskriptem ze dne 16. listopadu 1776 bylo olomoucké konzistoři oznámeno rozdělení biskupství na tři části a prohlášení povýšení biskupství olomouckého na arcibiskupství. Začala složitá jednání vedoucí k rozdělení diecéze.¹¹

Všimněme si také **okolností a námitek**, které provázely tato náročná jednání a utvářely atmosféru, ve které vznikalo biskupství v Brně. Už koncem roku 1776 začali zplnomocnění zástupci olomouckého biskupství projednávat ve Vídni právní a finanční otázky. Olomoucká kapitula nepřijímala s přílišným nadšením myšlenku o vzniku nového církevního úřadu na Moravě. Tížila ji v první řadě **finanční stránka**. Marie Terezie si sice přála založení nového biskupství, ale zaplatit jej vlastně mělo biskupství olomoucké. Vláda žádala od olomoucké kapituly, aby poskytla k zajištění nového úřadu obnos na tehdejší dobu velmi vysoký: 400 tisíc rýnských. Olomoucký kanovník Vetter prohlásil, že než vzít na sebe takový dluh, raději odstoupí brněnskému biskupovi Chrlice. Biskupské dvory, nebo-li statky Chrlice a Šlapanice patřily olomouckému

⁷ Srov. KADLEC, J., *Přehled českých církevních dějin 2*, s. 149-164.

⁸ Tamtéž, s. 166.

⁹ Tamtéž, s. 166.

¹⁰ Srov. NEUMANN, Augustin. *150 let biskupství brněnského*. Brno: Brněnská tiskárna, 1927, s. 3-4.

¹¹ Srov. WEINBRENNER, Emil. *Morava a biskupství Brněnské: Slavnostní spis za příčinou stoletého jubilea založení brněnského biskupství*. Brno: Nákladem vlastním, 1877, s. 44.

biskupství, výnos z nich byl důležitou složkou jejich hmotného zajištění. V této době šlo o bohaté obce, z jejich prostředků byla financována i dómská scholasterie.¹²

Druhou důležitou námitkou byla otázka **vymezení hranic diecéze**. Olomoučtí protestovali proti vyčlenění panství Vyškov, které patřilo k nejnýnosnějším, jeho převedením do brněnské diecéze by Olomouc ztratila cenný zdroj příjmů. Za těchto podmínek byl výsledek nakonec kompromisem. Ale „...bylo až absurdní, že Brno, nové sídlo biskupství, zůstalo na severu, východě a jihu obklopeno územím, které mělo zůstat u Olomouce.“¹³

Třetí námitku ze dne 7. 1. 1777 sepsali olomoučtí v Kroměříži a týká se také **hranic diecéze, ale z pohledu historického a dějinného**. Argumentuje se v ní tím, že oslabení tak mohutné katolické bašty jakou je olomoucké biskupství, neprospěje katolické církvi, ale tajným protestantům, šířitelům nekatolických knih a bludařům. Jednota Moravy a části Slezska bude zničena, nepomůže ani povýšení biskupství na arcibiskupství. Navíc odtržení Vyškovska může způsobit těžké hospodářské ztráty.¹⁴

Výše uvedené připomínky a návrhy, které by zmírnily negativní dopady a byly přijatelným řešením, obdržel ředitel české dvorské kanceláře hrabě Blümegen. Ten se následně obrátil na probošta brněnské kapituly Chorinského se žádostí o soupis všech požitků a sdělením záměru zřít v Brně biskupství. Brněnská kapitula k odpovědi připojila také své požadavky:

- Aby měl biskup příjem, který by mu zajistil vystupování přiměřené jeho stavu a bezproblémový chod úřadu.
- Založení dvou nových kanonikátů¹⁵ a odtržení hodnosti arcijáhenství brněnského a znojenského od biskupství olomouckého.
- Postoupení rezidence olomouckých biskupů v Brně¹⁶ pro nového biskupa, ve které by byly kanceláře a byty.
- Nové projednání platů, které jsou nedostatečné.

Tyto připomínky byly vzaty v úvahu a skutečně zapracovány do papežských zakládacích listin Pia VI.¹⁷

1.3 Vlastní akt zřízení biskupství

Závěrečným slavnostním, stvrzujícím aktem, který potvrdil zřízení biskupství v Brně a povýšení olomouckého biskupství na arcibiskupství, byly čtyři buly papeže Pia VI. ze dne 5. prosince 1777. Toto datum je pokládáno za oficiální počátek existence nové diecéze s centrem v Brně.

Bylo slavnostně vyhlášeno:

- Olomoucké biskupství povýšeno na arcibiskupství, katedrální chrám povýšen na metropolitní.

¹² Srov. NEUMANN, A., *150 let biskupství brněnského*, s. 6-7.

¹³ Srov. JANDLOVÁ, Martina. (ed.) *Biskupství brněnské*. 1. vyd. Brno: Biskupství brněnské, 2000, s. 14.

¹⁴ Srov. NEUMANN, A., *150 let biskupství brněnského*, s. 8-9.

¹⁵ Kanonikát je sídelní nebo čestná církevní funkce kanovníka. Srov. VRANA, Josef. (ed.) *Katalog moravských biskupů, arcibiskupů a kapitul staré i nové doby: vydání k výročí 1777-1977*. Olomouc: Apoštolská administratura, 1977, s. 142.

¹⁶ Tzv. Biskupský dvůr, dnes Moravské zemské muzeum. Srov. NEUMANN, A., *150 let biskupství brněnského*, s. 10-11; JEŘÁBEK, Tomáš – KROUPA, Jiří. *Brněnské paláce: stavby duchovní a světské aristokracie v raném novověku*. 1. vyd. Brno: Barrister, 2005, s. 45-91.

¹⁷ Srov. NEUMANN, A., *150 let biskupství brněnského*, s. 10-11.

- Slavnostně potvrzeno zřízení biskupství v Brně, kolegiální kapitula povýšena na katedrální, její kostel sv. Petra a Pavla se stal novým dómem diecéze. Kapitula je duchovní, právní i ekonomickou pokračovatelkou původní kapituly, navíc má ve správě diecéze novou roli biskupova poradního orgánu.
- Nové diecézi je přiděleno 151 far a 27 lokálií v 18ti děkanátech. Statek Chrlice a Šlapanice dostává brněnský biskup.
- Kapitulu tvoří jeden děkan a devět kanovníků, jsou stanovena její práva.
- Jsou odděleny praepositura a archidiakonát kapituly brněnské od metropolitního chrámu olomouckého.¹⁸

Záměr zřídit zároveň i opavské biskupství se neuskutečnil, to si na své založení muselo počkat až do 30. května 1996, kdy Jan Pavel II. bulou *Ad Christifidelium spirituali* založil diecézi ostravsko-opavskou.¹⁹

Prvním biskupem brněnským se stal Matyáš František hrabě Chorinský, svobodný pán z Ledské.²⁰ Pocházel ze starobylého valašského rodu, jehož několik členů císařovna Marie Terezie povýšila do hraběcího stavu. Byl sídelním kanovníkem a děkanem brněnské kolegiální kapituly, potom kanovníkem olomouckým, od roku 1769 titulárním biskupem samařským a pomocným biskupem královéhradeckým, kde pomáhal vážně nemocnému biskupu Heřmanovi z Blümegen vést královéhradeckou diecézi. Po Heřmanově smrti a návratu do Olomouce opět pracoval jako pomocný biskup, ale brzy se stal proboštem brněnské kapituly a 22. 2. 1778 byl slavnostně instalován brněnským biskupem.²¹ Úkolem biskupa Chorinského bylo nově zřízenou diecézi uvést v život a vybudovat centrální diecézní úřady. K jeho výhodám patřilo, že znal Brno jakožto brněnský kanovník a probošt, ale měl i zkušenosti s řízením diecéze královéhradecké.

1.4 Studium bohoslovců z nové diecéze

Se vznikem nového biskupství bylo nutné se postarat o to, aby mohla nová diecéze vychovávat svůj vlastní kněžský dorost, v souladu s nařízením Tridentského koncilu o výchově nových kněží.²² Než mohlo v Brně dojít ke vzniku stabilního vzdělávacího ústavu pro kněze, došlo k mnoha zmatkům, které se dají rozdělit na několik etap:

- **Začátek v Olomouci**, kdy podle vládního nařízení začínají nejprve brněnští teologové studovat na olomoucké universitě a zároveň tam bydlet v kněžském domě, jehož zřízení nařídila Marie Terezie na podzim roku 1775, ale který byl otevřen teprve začátkem školního roku 1777.²³

¹⁸ Srov. WEINBRENNER, E., *Morava a biskupství brněnské*, s. 44.; LIBOR, Jan – PROCHÁZKA, Rudolf – SAMEK, Bohumil. *Sedm set let brněnské kapituly*. 1. vyd. Brno: Biskupství brněnské, 1996, s. 96.

¹⁹ Srov. *Z historie diecéze*. [online]. Diecéze ostravsko-opavská. [cit. 30.1.2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.doo.cz/cs/dieceze/z-historie.html>>.

²⁰ Matyáš František Hrabě Chorinský žil v letech 1720-1786. Srov. JANDLOVÁ, M., *Biskupství brněnské*, s. 14.

²¹ Srov. JANDLOVÁ, M., *Biskupství brněnské*, s. 14.

²² Srov. CHAROUZ, J. Z. *Brněnský alumnát*, s. 20.

²³ Srov. CINEK, František. *K národnímu probuzení moravského dorostu kněžského*. Olomouc: Družina literární a umělecká, 1934, s. 26.

- **Čtyřleté působení v Brně (1778-1782)**, kdy seminář byl umístěn v bývalém semináři jezuitském a teologická fakulta zatím v augustiniánském klášteře u svatého Tomáše.²⁴
- **Stěhování zpět do Olomouce.** Dvorním dekretem ze dne 12. září 1782 byla moravská univerzita přeložena zpět do Olomouce, do svého původního sídla. Předcházela rušná jednání, neboť Josef II. ji chtěl původně zrušit spolu s univerzitami v Innsbrucku a Štýrském Hradci. Díky naléhavým intervencím a prosbám tento záměr zmírnil a rozhodl o proměnění univerzity v pouhé lyceum, tedy vzdělávací ústav nižšího řádu.²⁵ Přestěhování se však neobešlo bez velkých těžkostí. Původní budova byla mezitím proměněna v kasárna a vojenskou nemocnici, vnitřní zařízení rozprodáno, škola se neměla kam vrátit. Z nedostačujících budov zrušeného kláštera kartuziánského se nakonec stěhovala do bývalého jezuitského semináře, kde sídlí dodnes.²⁶
- Konečně roku 1807 rozdělení studentů podle diecézí a **zřízení vlastního brněnského alumnátu.**

1.5 Čtyřleté působení alumnátu v Brně 1778-1782

Počátky brněnského alumnátu spadají do doby, která se vyznačovala velmi realistickým, pragmatickým a utilitaristickým vztahem státu a církve. Na tomto dobovém pozadí a v těchto historických souvislostech vyrostl plán na zavedení státem řízených tzv. generálních seminářů s charakteristickou snahou o vliv státu na výchovu kněží a prosazování jansenistických myšlenek při výchově kléru. S tím souvisí i mnohé problémy a organizační změny, kterými alumnát prošel a byl ovlivněn.

Necelého půl roku po založení biskupství, tedy v květnu roku 1778, bylo vládním dekretem rozhodnuto o přestěhování veškerého teologického studia do Brna. Olomoucké biskupství tedy vznikem nové brněnské diecéze přišlo o velkou část svého území, nyní navíc ztrácí i universitu. Důvodem tohoto rozhodnutí byly spory mezi profesory, stížnosti na nedodržování státních nařízení a výsledná zpráva zvláštní dvorní komise, která byla vyslána situaci prošetřit. Výsledek šetření nebyl pro univerzitu příznivý a Marie Terezie dospěla k názoru, že „*universita není na pravém místě a že by měla býti i s kněžským seminářem a stavovskou akademií přeložena do Brna, kdež by bylo možno lépe na ni dohlížeti.*“²⁷

Toto „dohlížení“ se panovník snažil uskutečňovat omezením vlivu olomouckého arcibiskupa na vzdělávání a studia kněžského dorostu. Po zrušení jezuitského řádu papežem Klimentem XIV. v roce 1773²⁸ byli vládním dekretem z 8. března 1777 jezuitští profesori vyloučeni ze všech kateder i z funkce děkana a prakticky byl zrušen jejich vliv na výuku. Dalším důležitým faktorem, který působil na posílení státní moci

²⁴ Srov. CINEK, F., *K národnímu probuzení moravského dorostu kněžského*, s. 27.

²⁵ Teprve roku 1827 byl statut školy opět povýšen na univerzitu. Srov. POJSL, Miloslav. (ed.) *Cyrlometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci v letech 1990-2010: 20 let od jejího obnovení: sborník*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad, 2010, str. 17.

²⁶ Srov. CINEK, František. *Cyrlometodějská bohoslovecká fakulta v Olomouci v akademickém roce 1936-193: památník obnovy fakultní budovy a inaugurační slavnosti 22. února 1937*. Olomouc: Cyrlometodějská bohoslovecká fakulta, 1937, str. 5-8.

²⁷ CINEK, F., *K národnímu probuzení moravského dorostu kněžského*, s. 27.

²⁸ Srov. MEDEK, Václav. *Cesta české a moravské církve staletími*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982, s. 259.

při výuce bohoslovců bylo, že universitní kancléř byl jmenován císařovnou, byla znovu zavedena studijní komise a v ekonomické rovině posílen vliv gubernia.²⁹

Také omezení vlivu církve na seminář v Brně a jeho vytržení z moci arcibiskupa bylo v podstatě zaručeno tím, že jmenování představených bylo vyhrazeno dvoru. Vedení ústavu a dozor nad alumny vykonával vícesuperior, ekonomickou správu domu gubernium. O rozdělení práv a dohledu nad seminářem sice existuje smlouva ze dne 1. února 1779 mezi olomouckým arcibiskupem Colloredem a brněnským biskupem, ale fakticky neměla praktický význam a nemohla zabránit snaze o vytvoření semináře nového typu – státem organizovaného tzv. generálního semináře. Prvním ředitelem kněžského domu byl Jan Leopold z Postu, po jeho smrti Antonín Vetter. Při stěhování univerzity a semináře do Brna byly v představenstvu kněžského domu provedeny personální změny, které byly krajně nepříznivé církevnímu duchu.³⁰

Ještě v Olomouci se stal profesorem morálky brněnský Václav Schanza, dosazený předními jansenisty a propagátory myšlenky generálních seminářů Markem Antonínem Wittolou a opatem Frant. Štěpánem Rautenstrauchem. Zdá se, že od Schanzky také vzešla myšlenka přestěhování z Olomouce do Brna, aby se zde zařídila výchova podle nových zásad, které dostaly zelenou, když se vícesuperiorem stal Kašpar Karl a spirituálem Baltazar Blarer. Brněnský seminář byl tedy zárodečnou buňkou, počátkem, zkouškou. Wittola tomuto – pro něj nadějnému kněžskému ústavu zvláště přál a snažil se jej vybavit jansenistickými knihami, které dostával od svých horlivých jansenistických přátel. V brněnském kněžském semináři byla takto vybavena knihovna, „...*jíž se kromě pasovské nemůže rovnat žádná jiná v celé Evropě.*“³¹ Dodnes alumnátní knihovna obsahuje např. 15 Wittolových svazků, také morálku od Schanzky, 28 svazků protestantských dějin od M. Schröckha, 2 svazky morálky od C. F. Gellerta, 11 svazků biblické archeologie od Josefa Binghamy.³²

Začátkem srpna roku 1778 se konala v Brně děkonná slavnost za přeložení univerzity, očekávaly se pozitivní změny a téměř nová epocha v rozvoji teologického studia, nicméně tato očekávání se nenaplnila. Už brzy se na Moravě proslýchalo, že v kněžském domě v Brně panuje necírkevní duch, že se studuje z jansenistických knih a je podkopávána kanonická poslušnost k biskupům.³³

Zdá se, že vídeňský kardinál Migazzi tuto situaci předvídal, když prohlásil, že seminář v Brně nikdy nebude církvi k prospěchu, pokud si nebudou biskupové moci své představené seminářů ustanovovat sami. „*Proto řekl jsem také hned při jeho zřízení otevřeně, že lépe nemíti žádného semináře, než takový.*“³⁴

Však také z podnětu kardinála Migazziho podal roku 1780 olomoucký arcibiskup Ant. Theodor hrabě Colloredo stížnost u císaře. Vyšetřování, které bylo dvorem nařízeno, však nemělo pozitivní výsledek a císařské rozhodnutí z roku 1781 spíše utužilo státní josefínský byrokratismus. Dvěma arcibiskupským zástupcům přítomným ve vyšetřovací komisi byla vyslovena důtka za hájení protijansenistických bul, naopak jansenisty Karla, Blarera a Schanzu císař ujistil svou přízní a ochranou a s uspokojením přijal jejich obhajobu.³⁵

²⁹ Srov. CINEK, F., *K národnímu probuzení moravského dorostu kněžského*, s. 27-29.

³⁰ Srov. tamtéž, s. 32.

³¹ WINTER, Eduard. *Josefinismus a jeho dějiny: příspěvky k duchovním dějinám Čech a Moravy 1740-1848*. Přeložil Vladimír Soják. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Jelinek, 1945, s. 139.

³² Srov. Knihovna Biskupství brněnského - spisovna. Rešerše knih z katalogu.; WINTER, E., *Josefinismus a jeho dějiny*, s. 138-139.

³³ Srov. SAMSOUR, Josef. *Dějiny brněnského alumnátu*, Brno: Nákladem vlastním, 1907, s. 7.

³⁴ Tamtéž, s. 7.

³⁵ Srov. CINEK, F., *K národnímu probuzení moravského dorostu kněžského 1778-1870*, s. 35.

Když byl později jansenista spirituál Baltazar Blarer císařem povýšen do vídeňského alumnátu a měl zde mít na starosti zahájení teologické studijní reformy, ukázalo se jeho náboženské podivínství. Odmítal sloužit mši svatou, neboť toho není hoden a tvrdil, že denní sloužení mše svaté nemá základ v prvotní církvi. Sám císař zakročil a domlouval mu, ale všechno bylo marné a Blarer musel být propuštěn. Vrátil se tedy zpět na Moravu, kde se snažil ovlivňovat své bývalé žáky z alumnátu a rozšiřovat „dobré knihy“. Nakonec byl ze států rakouských vyhoštěn „...jako známý fantast, který jen lidi pobuřuje.“³⁶ V Merseburgu byl držen nějakou dobu pod dozorem, později byl propuštěn a vrátil se do rodného Švýcarska. To byl tedy muž, který svým necírkevním smýšlením negativně ovlivnil dva kněžské domy a kterého se zastával sám císař.³⁷

V září roku 1782 byla brněnská univerzita přeměněna na lyceum a přeložena i s kněžským domem do Olomouce, následujícího roku byly dvorním dekretem ze dne 30. března 1783 zrušeny všechny biskupské semináře, od nového školního roku je nahradily tzv. semináře generální. Ke společnému studiu kněží brněnské i olomoucké diecéze sloužil Generální seminář pro Moravu a Slezsko, který sídlil nejprve v bývalé jezuitské koleji a později na Klášterním Hradisku.³⁸

1.6 Generální semináře

Myšlenka generálních seminářů se tedy na krátký čas prosadila. Tyto měly centralizovat teologická studia na jednotlivých územích do státních ústavů pro Rakousy ve Vídni, pro Čechy v Praze, pro Moravu a Slezsko v Olomouci atd. Josef II. chtěl vychovat loajální kněze a zároveň kvalifikované státní úředníky, vhodné pro vykonávání jak církevní, tak i státní správy, přesně v duchu výše uvedených myšlenek jansenismu.³⁹

Úkol vypracovat jednotný plán pro generální semináře připadl na arcibiskupa Migazziho, vídeňského světícího biskupa Kerense a opata Rautestraucha, který se reformou teologického studia zabýval už od roku 1774, kdy se stal studijním ředitelem teologických fakult v Praze a ve Vídni. Jeho studijní plán byl dobře propracovaný, vycházel z praxe a pro praktický život byl určen. Vycházel ale také z myšlenek osvícenství a uspokojoval císařovy představy, dokázal se dobře vmyslet do císařových idejí. Rautestrauch je pokládán za otce generálních seminářů, proti kterým protestoval arcibiskup Migazzi i biskup Kerens a mnozí další. I když samotná myšlenka jednotné výchovy neodpovídala příliš Rautenstrauchovým představám, snažil se vždy horlivě propagovat vzdělání duchovenstva po stránce vědecké a pastorační, které by odpovídalo dobovým požadavkům a bylo v souladu s moderním vědeckým badáním.⁴⁰

Generální semináře jsou charakteristické tím, že je v nich:

- Zrušen vliv biskupů, výchova a vzdělání duchovenstva jsou v rukou císaře.

---

³⁶ SAMSOUR, J., *Dějiny alumnátu brněnského*, s. 11.

³⁷ Srov. SAMSOUR, J., *Dějiny alumnátu brněnského*, s. 10-11.; CINEK, F., *K národnímu probuzení moravského dorostu kněžského 1778-1870*, s. 35-36.

³⁸ Srov. CHAROUZ, J. Z., *Brněnský alumnát*, s. 20.; KREJČOVÁ, Jana. *Arcibiskupský kněžský seminář v Olomouci: data – osoby – budovy*. 1. vyd. Olomouc: Arcibiskupský kněžský seminář, 2010 s. 17.

³⁹ Srov. CINEK, F., *K národnímu probuzení moravského dorostu kněžského 1778-1870*, s. 42-43.

⁴⁰ Srov. WINTER, E., *Josefinismus a jeho dějiny*, s. 141-150.; Srov. CHAROUZ, J. Z., *Brněnský alumnát*, s. 16-18.

- Vše centralizováno, jsou předepsané učebnice a četba knih v jansenistickém duchu.
- Zdůrazněno hledisko užitečnosti a praktičnosti, takže je nutné státu zaplatit za „neužitečného – nepovedeného“ studenta, který by byl pro neschopnost vyloučen ze studií.
- Zakázána mnišská asketika, která prý vede k blouznění, asketické a morální vzdělání se řídí duchem osvícenství.
- Kladen důraz na společný život, bratrství a bliženeckou lásku, tedy na sociální péči, zodpovědnost za blahobyt a štěstí lidí, přičemž největším štěstím je žít v habsburské monarchii.
- Morálka převyšuje nad dogmatem a teologie je chápána utilitaristicky – tak, aby přinášela co nejvíce užitku a dobra.
- Vychováván především zbožný člověk sloužící lidstvu a státu, ne kněz milující Boha.
- V praktických předmětech zavedena výuka v národním jazyce.⁴¹

Důsledky zavedení generálních seminářů nebyly příznivé a očekávání vkládaná Josefem II. do těchto výchovných zařízení, se nedostavila. Všeobecný úpadek mravů, malý zájem o teologická studia a z toho vyplývající nedostatek kněží, vedly k neúspěchu a konci generálních seminářů. Císař Leopold II. si po svém nástupu na trůn vyžádal dobrozdání o stavu diecézí a v červenci 1790 generální semináře zrušil. Výchova kněží byla tímto opět vrácena do rukou nejpovolanějších pastýřů církve, tedy diecézních biskupů.⁴²

1.7 Začátek alumnátu v Brně roku 1807

Když Leopold II. roku 1790 zrušil generální semináře a dovolil zřizovat semináře diecézní, neznamenalo to ještě, že se Brno hned dočká svého vlastního vzdělávacího ústavu pro kněze. Teprve František II. svým dekretem z 2. dubna 1802 ustanovil, že každý biskup **má mít** svůj vlastní seminář a moravské gubernium požádalo brněnského biskupa Schrattenbacha o vyjádření. V odpovědi bylo řečeno, že zřízení vlastního brněnského semináře je biskupovým nejvroucnějším přáním a nejnaléhavější prosbou. Jeho umístění navrhol do budovy bývalého dominikánského kláštera, protože je blízko katedrály a má vlastní kostel. Finanční zabezpečení ústavu vidí biskup několikerým způsobem. Jednak rozdělením části společného olomouckého seminárního fondu, potom využitím pěti sarkandrinských stipendií a šedesáti pěti stipendií Náboženského fondu. Dalším zdrojem je nově zaváděné alumnaticum⁴³, které bylo s generálními semináři zrušeno a nyní znovu uváděno do praxe. Správu budovy a její vybavení bude třeba hradit z Náboženského fondu. Počet studujících alumnů vypočítal biskup Strattenbach na 75-80 při tříletém studiu.

Korespondence mezi biskupem, guberniem a císařem se protahovala a čas utíkal. Až dvorským **dekretem ze 16. srpna 1805 rozhodl František II., aby byl v Brně zřízen kněžský seminář a teologické učiliště** jako dvojediná instituce. Chybělo ale rozhodnutí o umístění, neboť biskup Strattenbach trval na budově bývalého

⁴¹ Srov. CINEK, F., *K národnímu probuzení moravského dorostu kněžského*, s. 42-43.

⁴² Srov. CHAROUZ, J. Z., *Brněnský alumnát*, s. 19-20.; PODLAHA A., *Český slovník bohovědný 1. Díl.*, s. 451.

⁴³ Alumnaticum je dávka vybíraná od kléru a určená na alumnáty. Srov. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Druhý díl: Alqueire-Ažušak. Praha : J. Otto, 1889, s. 28.

dominikánského kláštera a odmítal jiné návrhy. Císař mu tedy vyhověl a **21. března 1806 rozhodl o předání žádané budovy** biskupovi a vystěhování stávajícího úřadu vojenské ekonomické komise.⁴⁴

K předání budovy, která potřebovala adaptaci na potřeby semináře, došlo v říjnu 1806. Biskup žádal a doufal, že k převedení teologů z Olomouce do Brna dojde alespoň od ledna následujícího roku. Ale kvůli pokročilé roční době, která neumožnila provést nutnou adaptaci ještě v roce 1806, bylo 22. prosince císařem rozhodnuto, že studia započnou až s novým školním rokem 1807-8. Ale i toto datum se podařilo stihnout jen s obtížemi. Stavební práce přes urgence ordinariátu začaly teprve začátkem července a do začátku školního roku nebyly ještě u konce. Přesto se podařilo **4. listopadu 1807 zahájit výuku** a do částečně připravené budovy ubytovat alespoň třicet ze šedesáti plánovaných bohoslovců. Zbývající počet do systemizovaného počtu osmdesáti (a dočasně dalších dvaceti, které vláda povolila k odstranění akutního nedostatku kněží), museli být ubytováni různě v soukromí mimo seminář. Prvním ředitelem alumnátu se stal Alois rytíř Ruprecht.⁴⁵

---

⁴⁴ Srov. CHAROUZ, J. Z., *Brněnský alumnát*, s. 21-22.

⁴⁵ Srov. SAMSOUR, J., *Dějiny alumnátu brněnského*, s. 25-6, 42.

2. Knihovna brněnského alumnátu

2.1 Leges et Statuta

Dříve než začalo vlastní vyučování bohoslovců a první z nich byli přestěhováni do alumnátu, byla 2. července 1807 vydána interní směrnice s pokyny pro běh života v semináři nazvaná *Leges et Statuta Pro Alumnis Seminarii Brunensis, Pro Praefectis Musaeorum, Bibliothecario, nec non Magistro Ministerii sancti* - tedy *Předpisy a ustanovení pro chovance brněnského semináře, pro vedoucí museí, knihovníka, jakož i magistra posvátné služby*.

V tomto dokumentu je obsažen mimo jiné i jakýsi knihovní řád, který bylo nutné dodržovat a který v osmi bodech říká následující:

- Knihovnik má pod vedením vícerektora za úkol vést a uchovávat knihy podle témat, sepsat je a vytvořit jejich katalog a inventární soupis za účelem snadnějšího dohledání.
- Nikdo si nesmí půjčit knihu dřív než je zapsána do seznamu, kam se zapisuje jméno čtenáře, datum výpůjčky, název a autor vypůjčené knihy.
- Knihovnik se s úzkostlivou pečlivostí postará, aby byl vyhotoven soupis knih spolu s katalogem, ať je jakkoli rozsáhlý, nicméně bez souhlasu rektora nemají být činěny žádné k tomu potřebné výdaje.
- Žádnému čtenáři se nepůjčuje víc než jedna kniha nebo jeden svazek autora, a to na dobu jednoho měsíce. Po uplynutí této doby musí být kniha vrácena a jméno čtenáře smazáno ze seznamu výpůjček.
- Nové přírůstky knih zapisuje knihovnik do katalogu knihovny a postará se, aby byla kniha tematicky zařazena mezi autory, kteří se věnují stejnému tématu.
- Je zakázáno půjčit knihu bez dovolení rektora někomu cizímu, zvenčí, kdo nepatří do alumnátu. Také je zakázáno, aby se do knihovny dostaly knihy se špatnou pověstí. Kdo by takové knihy přinesl, bude nahlášen rektorovi.
- Na konci kteréhokoli měsíce poskytne knihovnik rektorovi a vícerektorovi soupis nejčtenějších knih a nejžádanějších autorů, aby bylo zřejmé, které knihy jsou oblíbené a jestli je možné z vybrané četby očekávat kýžené ovoce.
- Knihovnickovi se doporučuje, aby dbal o čistotu, vzhled a pořádek v prostorách knihovny, aby tak odpovídala očekávání představených a návštěvníků, kteří do ní přicházejí. Pro plnění těchto úkolů bude knihovně přidělen pomocník z teologů prvního ročníku.⁴⁶

Knihovna obsahující knihy nutné ke studiu byla pro alumnát samozřejmostí. To vyplývalo i z návrhu biskupského ordinariátu z r. 1805, který počítal s vybavením knihami teologickými, filosofickými, klasickými a historickými, bylo na ni pamatováno i ve výše uvedeném interním řádu, kde byla stanovena pravidla pro její činnost. Jak je tedy možné, že ji vláda při stanovení dotace na ústav vynechala? Knihovna zůstala odkázána jen na dary a odkazy příznivců alumnátu.⁴⁷

---

⁴⁶ Srov. Diecézní archiv Biskupství brněnského Rajhrad, fond Biskupský ordinariát, karton 85, signatura A43/6, inventární číslo 181. *Leges et Statuta*. Překlad Mgr. Jana Pokorná.

⁴⁷ Srov. DOKOUPIL, Vladislav. *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě universitní knihovny v Brně*, 1. vyd. Brno: Musejní spolek, 1972, s. 298.

2.2 Doplnování fondu - dárci

Podle proveniencí v knihách alumnátní knihovny a zjištěných dárců a zdrojů, je fond této knihovny velmi rozmanitý a bohatý. Prvními dobrodinci však byli především představení semináře a profesoři, kteří odkázali semináři svoje knihy. Když v roce 1824 zemřel první představený Alois Ruprecht, stal se jeho knižní odkaz základem nově budované alumnátní knihovny.

Kromě různě velkých souborů či knihoven, které byly alumnátu darovány, dostávaly se do fondu též knihy jednotlivě a nejrůznějšími cestami. Většinou šlo o majetek zrušených klášterů či dary venkovských farářů. V roce 1880 – tedy sedmdesát tři let po založení alumnátu - měla knihovna jen asi 2000 děl ve 4100 svazcích. Obrat přinesl rok 1890, kdy byl fond obohacen o velmi významné dary. Jednalo se o knihovnu profesora Karla Šmídka (800 svazků), Ferdinanda Panschaba (4240 svazků) a Johanna Swetze (3404 svazků, včetně asi 300 starých tisků). Sto let po svém založení obsahovala knihovna asi 10 000 knih ve 20 000 svazcích.

Právě na obdarování spoléhaly zřejmě nadřízené orgány, protože žádosti o pevné finanční dotace zůstávaly nevyslyšené téměř sto let. Tak byla například zamítnuta žádost o roční knihovní paušál vicerektora Hellera z 10. ledna 1821 se zdůvodněním, že při udělení dotace nebyla nikdy řeč o založení a rozšíření knihovny a mimo dotaci nemůže náboženský fond hradit žádné výdaje. Jen výjimečně byl vládou přidělen malý příspěvek na nákup nejn nutnějších učebnic. Dekret z 22. prosince 1825 např. přiděluje knihovně 46 zl. na pořízení Řecko-latinského slovníku a čtyř exemplářů Chrestomathia arabica. Pravidelné doplňování fondu částkou průměrně 1000 zlatých ročně bylo konečně zajištěno až od počátku dvacátého století.⁴⁸

2.2.1 Jan Sarkander Ježek (Gescek 1746 -1816)

Narodil se v Bzenci, na kněze byl vysvěcen v roce 1770. Byl prvním zjištěným mecenášem knihovny, vášnivý sběratel obrazů a knih. Jako kněz a děkan působil v Telči, později v Židlochovicích, kde se zřejmě kvůli své vášni pro umění zadlužil a hospodařil tak špatně, že mu byl na správu majetku dán sekvestr⁴⁹. Většinu času trávil v Brně, kde se věnoval spisovatelské činnosti a sběratelským zálibám. Části jeho sbírek se nacházejí v mnoha klášterních knihovnách, alumnátu věnoval několik knih již za svého života.⁵⁰

2.2.2 Jan Křtitel Kopp (1748-1817)

Jan Křtitel Kopp pocházel z Brna, byl farářem v Lipůvce. Věnoval alumnátní knihovně větší množství knih, kromě novějších také asi dvacet starých tisků. Jedním

---

⁴⁸ Srov. SAMSOUR, J., *Dějiny alumnátu brněnského*, s. 43, 131.; DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě universitní knihovny v Brně*, s. 300-305.

⁴⁹ Sekvestr je úředně stanovená přechodná správa majetku. Srov. KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 1. Vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, s. 641.

⁵⁰ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě universitní knihovny v Brně*, s. 299.

z nich je *Cosmographie Sebast. Münstera* z roku 1578 i s věnováním z roku 1815, kterou dnes lze najít v katalogu s přírůstkovým číslem STA3-00161.⁵¹

Alumnátu věnoval ještě za svého života soubor 141 knih, k tomu prosklené skříňky z dubového dřeva. Vše na vlastní náklady dopravil až do budovy alumnátu. Vicerektor Václav Talský poslal konzistoři pochvalný dopis, ve kterém doporučil, aby byl Kopp nějakým způsobem veřejně pochválen.⁵²

2.2.3 Alois rytíř Ruprecht (1746-1824)

Jezuita Alois Ruprecht pocházel z Olomouce, jako kněz působil na různých místech, například v Buchlovicích, kanovníkem brněnské kapituly byl od roku 1804. Byl prvním vrchním ředitelem alumnátu, kterému věnoval svou pěknou knihovnu včetně asi dvacetipěti starých tisků. Jeho knihy mají francouzsky psané exlibris „De la Bibliothéque du Alois de Rupprecht“ a na všech je též „Ex Bibliotheca Buchloviensi“ nebo „De la Bibliothéque de Peterswald“.⁵³

2.2.4 Knihovna jihlavských jezuitů

Cenná převážně teologická díla byla přidělena alumnátní knihovně kolem roku 1824 z jihlavské gymnasiální knihovny. Zde se nacházely knihy jihlavských jezuitů a jejich příznivců, dárců a donátorů, které tímto přešly do alumnátu. Mnohé pocházely z odkazu konvertity dr. Petra Schmilauera, který v roce 1631 odkázal jezuitům všechn svůj majetek a do konce svého života žil v jejich koleji. Dalších asi padesát knih je označeno jménem rytíře Davida Josefa von Stein, který byl děkanem ve Freistadtu v Horním Rakousku a mecenášem jihlavských jezuitů.⁵⁴

2.2.5 Hugo František Salm (1776-1836)

Tento vzdělaný moravský šlechtic, vlastenec a mecenáš podporoval umění i průmysl. Ovládal pět jazyků, zajímal se o moderní technologie, výrobu ocelové litiny, parní stroj, tkalcovský stav. První továrnu na stroje zřídil v Brně, další pak v Doubravici a v Blansku, v Rájci postavil cukrovar. Zajímaly ho i vědecké výzkumy, očkování proti neštovicím nebo vzteklině. Lákala ho neprozkoumaná příroda Moravského krasu, osobně se účastnil speleologické výpravy, která v roce 1808 sestoupila na neprobádané dno Macochy. V Brně se stal jedním ze zakladatelů a hlavních dárců muzejních sbírek dnešního Moravského zemského muzea.⁵⁵

---

⁵¹ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě universitní knihovny v Brně*, s. 299.; Rešerše z katalogu KBB.

⁵² Srov. DABB, f. Biskupská konzistoř Brno, ka 1647, sg. K118, inv. č. 6343.

⁵³ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě universitní knihovny v Brně*, s. 299.; HANÁČEK, Jiří. *Královská stoliční kapitula sv. Petra a Pavla v Brně*, Brno: 2011, s. 146.

⁵⁴ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě universitní knihovny v Brně*, s. 300.

⁵⁵ Srov. *Hugo František Salm*. [online]. Wikipedie. [cit. 5.2.2012]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hugo_Franti%C5%A1ek_Salm>.

V Diecézním archivu je uložen seznam 68 teologických titulů, z nichž některé jsou vícesvazkové, které Hugo Salm daroval knihovně brněnského alumnátu. Převážně jde o francouzské knihy vydané v Paříži v první polovině osmnáctého století.⁵⁶

2.2.6 Ambrož Rohoržka (1761-1840)

Původně augustiniánský kněz, který byl farářem v Jimramově, Rousínově, Židlochovicích. V letech 1808-1813 byl prvním vícerektorem semináře, kterému také roku 1840 odkázal svou knihovnu. Kromě novějších knih se zde nacházela i Opera Josephii Flavii z roku 1524, kterou lze nyní vyhledat pod číslem STA3-00173.⁵⁷

2.2.7 Karel Šmídek (1818-1878)

Zřejmě roku 1890 se podařilo získat pro knihovnu několik cenných odkazů, z nichž jedním bylo odkoupení pro alumnát cenné knihovny bývalého gymnasiálního profesora Karla Šmídka. Nacházelo se v ní kolem 800 svazků. Karel Šmídek byl nejen knězem a profesorem, ale i spisovatelem a redaktorem Hlasu. Vystudoval filozofii a práva, na kněze byl vysvěcen v roce 1844. Jako kněz působil v Kloboukách u Brna, učil náboženství, češtinu a filozofii nejprve v Jihlavě, pak ve Znojmě a od roku 1857 na gymnáziu v Brně.⁵⁸

2.2.8 Johann Schwetz (+1890)

Dalším do této doby nejhodnotnějším přínosem do alumnátní knihovny byl dar vídeňského dvorního faráře Jana Schwetze, který obsahoval 3404 svazků, včetně nejméně 300 starých tisků. V souboru jeho knih jsou zastoupeny knihy z různých moravských, rakouských a bavorských zrušených klášterů, kupoval i knihy od soukromých osob či farářů.⁵⁹

2.2.9 Ferdinand Panschab (1809-1890)

Rodák z Brna, vysvěcen na kněze roku 1832, profesor dogmatiky od roku 1836. V roce 1855 se stal sídelním kanovníkem katedrální kapituly, ředitelem alumnátu byl v letech 1854-1885. Jeho knihovna byla pro alumnát získána také v roce 1890. Na tehdejší poměry to byla velká a cenná knihovna, která obsahovala 4240 svazků, včetně většího počtu starých tisků.⁶⁰

---

⁵⁶ Srov. DABB Rajhrad, f. Biskupský ordinariát Brno, ka 86, sg. A43/47. inv. č. 222.

⁵⁷ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě universitní knihovny v Brně*, s. 302.; Rešerše z katalogu KBB.

⁵⁸ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě universitní knihovny v Brně*, s. 302.; Karel Šmídek. [online]. Encyklopedie dějin města Brna. [cit. 31. 3. 2012]. Dostupné na WWW: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=384>.

⁵⁹ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě universitní knihovny v Brně*, s. 303.

⁶⁰ Srov. tamtéž, s. 302.; SAMSOUR, J., *Dějiny alumnátu brněnského*, s. 100.

2.2.10 Josef Chmelíček (1823-1891)

Knihovna obsahující 620 knih z odkazu bývalého profesora pastorálky Josefa Chmelíčka obohatila alumnátní knihovnu hned následujícího roku 1891.⁶¹ Josef Chmelíček pocházel z Náměště, na kněze byl vysvěcen roku 1847. Jako kaplan působil ve Křtinách a Doubravici. V Boskovicích se stal zámeckým kaplanem a učitelem náboženství v rodině hraběte Menndorfa. Od roku 1866 byl profesorem pastýřského bohosloví, později jmenován biskupským radou. Zabýval se též činností spisovatelskou a skladatelskou. Složil mnohé církevní skladby, přes 30 vokálních mší, mnohé mešní a mariánské písně, vánoční skladby, přes 600 fug, hymnus *Veni Creator Spiritus*, *Stabat mater*, hymnus k sv. Josefu a ke sv. Tomáši Akvinskému. Čtyřhlasou mší pro mužský sbor s doprovodem varhan složil pro pěvecký sbor brněnského alumnátu, věnoval ji prelátovi v Nové Říši, kde byla také hrána. Na požádání byla zaslána do Ameriky a trapistům do Marianhillu v Africe. Z Chmelíčkovy spisovatelské činnosti lze uvést spisy „*Cesta do Svaté země*“ a „*Cesta do Francouz a Španěl*“, které vyšly v Dědictví sv. Cyrilla a Metoděje.⁶²

2.2.11 Josef Schrefl (1830-1893)

Narodil se v Letovicích, na kněze byl vysvěcen roku 1852. Působil jako farář v Bystrci a 21 let (1865-1885) jako druhý a po dvou letech jako první představený alumnátu. V roce 1884 se stal čestným kanovníkem brněnské kapituly. Byl vyhledávaným příležitostným kazatelem, některá jeho kázání vyšla ve sbírce Perly posvátného řečnictví, kterou vydal Karel Bačák. Alumnátní knihovně daroval větší počet svých knih.⁶³

2.2.12 Jakub Procházka (1818-1893)

Na 400 novějších knih odkázal knihovně profesor homiletiky a pedagogiky Jakub Procházka. Narodil se ve Velkých Pavlovicích, na kněze byl vysvěcen roku 1844. Profesorem se stal r. 1869, mimo jiné byl spirituálem v brněnském klášteře sester voršilek. Významná je jeho literární činnost – různá pojednání, výklady katechismu, životy svatých.⁶⁴ Z jeho knih se v alumnátní knihovně nachází život svaté Alžběty, sv. Františka Borgia, sv. Angely Merici, sv. Františka Saleského, Zvony a věže kostelní, Výklady ke katechismu.

---

⁶¹ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě univerzitní knihovny v Brně*, s. 303.

⁶² Srov. SAMSOUR, J., *Dějiny alumnátu brněnského*, s. 105.

Srov. PROCHÁZKA, Jakub. *Dr. Josef Chmelíček*. s. 164-171.

⁶³ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě univerzitní knihovny v Brně*, str. 303.; Srov. SAMSOUR, J., *Dějiny alumnátu brněnského*, str. 8.

⁶⁴ Srov. SAMSOUR, J., *Dějiny alumnátu brněnského*, s. 106.

2.2.13 František Černíček (1838-1904)

František Černíček nebo též Czerniczek, se narodil ve Štítech, vysvěcen na kněze byl v roce 1864. K jeho farnostem patřily Boskovice, Žďárná, Příbyce, Kostelec u Jihlavy, Staré Hobzí a nakonec Stonařov. Alumnátu odkázal na 400 knih.⁶⁵

2.2.14 Antonín Stára (1826 – 1907) a Othmar Mussil (1845 – 1918)⁶⁶

Oba byli profesori biblistiky Starého zákona a chaldejštiny, syrštiny a arabštiny. Odkázali knihovně převážně učebnice orientálních jazyků.⁶⁷

V současné době se tyto knihy nachází v katalogu knihovny v malém počtu, (hebrejščina je zastoupena 86ti knihami), zbývající jsou uloženy v rajhradském depozitáři bez zpracování do elektronického katalogu.⁶⁸

2.2.15 Jan Evangelista Proswitz (1855-1923)

Byl sídelním kanovníkem brněnským od roku 1910, při jeho smrti měli ostatní jeho spolubratři kanovníci právo vybrat si z knihy z jeho pozůstalosti. Místo nich a s jejich svolením si knihy vybral vicesuperior Metoděj Marvan pro alumnátní knihovnu. Seznam uvádí asi 150 knih.⁶⁹

2.2.16 Jakub Hodr (1848-1927)

Narodil se v Čejkovicích a po studiích v Hustopečích a Brně, byl roku 1873 vysvěcen na kněze. Po krátkém působení ve Šlapanicích byl poslán na studia do Vídně, kde získal hodnost doktora teologie. Od roku 1880 mu byla svěřena profesura církevních dějin a kanonického práva, byl odborníkem na manželské právo, podílel se na záležitostech týkající se správy církevního majetku. V alumnátní knihovně je jeho dílko „*Církev a katolická chudina v Anglii*“, psal i další články do bohosloveckého časopisu Museum. Ze svého platu přispíval na zvelebení alumnátní kaple, zahrady a knihovny, které nakonec odkázal větší množství časopisů a asi 600 knih.⁷⁰

---

⁶⁵ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě universitní knihovny v Brně*, s. 303.; DABB Rajhrad, fond Biskupská konzistoř Brno, ka 1157, sg. C359, inv. č. 4284.

⁶⁶ Srov. DABB, f. Biskupská konzistoř Brno, ka 1915, sg. M508, inv. č. 7829.; DABB, f. Biskupský ordinariát Brno, ka 560-561, sg. P 114/17, inv. č. 3708.

⁶⁷ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě universitní knihovny v Brně*, s. 303.

⁶⁸ Srov. KBB spisovna. Zpráva o Knihovně Biskupství brněnského za rok 2011.

⁶⁹ Srov. Moravský Zemský archiv Brno, fond Brněnský alumnát E 101, karton 2, inventární číslo 7.; HANÁČEK, J., *Královská stoliční kapitula sv. Petra a Pavla v Brně*, s. 138.

⁷⁰ Srov. MZA, fond Brněnský alumnát E 101, karton 2, inv. č. 7.; *Msgr. Dr. Jakob Hodr*. Museum, s. 194-197.

2.2.17 Metoděj Marvan (1875-1943)

Knižní odkaz profesora dr. Metoděje Marvana byl jedním z posledních velmi obsažných a cenných přírůstků v alumnátní knihovně, obsahoval vybraná právní díla ze šestnáctého až osmnáctého století.

Profesor Marvan se narodil v Tišnovské Nové Vsi, po studiích v semináři byl roku 1897 vysvěcen na kněze a od roku 1900 pokračoval ve studiích křesťanské filozofie na Akademii svatého Tomáše v Římě. Tento vzdělaný a laskavý kněz se stal vicesuperiorem alumnátu a docentem církevního práva. Byl autorem spisu *Manželství podle Codexu* : nejdůležitější stati pro studium bohoslovné, vydaném roku 1923. V roce 1933 jmenován sídelním kanovníkem královské kapituly v Brně, mimo jiné pověřen vytvořením stanov Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje, následně pak jejich dlouholetým rádcem a zpovědníkem.⁷¹

Marvanův vlastnoručně napsaný životopis se nachází v Diecézním archivu Biskupství brněnského.⁷²

2.2.18 Ostatní odkazy a dary

Alumnátní knihovna měla ještě mnoho dalších dárců, z konce devatenáctého století můžeme jmenovat Antonína Ilkoviče ze Znojma (zemřel r. 1894, knihovně daroval 400 svazků), Jana Nesvadbu, regenschorih na Petrově (daroval liturgické a chorální knihy). Zakoupeny byly knihy z pozůstalosti profesora dogmatiky Františka Kyzlinka, dále Viléma Böhma, faráře ve Štářovicích. Roku 1908 odkázal své teologické knihy alumnátu farář z Vranova Antonín Weinlich, 200 svazků věnoval profesor církevní historie a práva Karel Eichler. Seznam dárců uvádí ještě další jména - Zialk, Bambula, Karánek, Weinbrenner, hrabě Bedřich Sylva-Tarouca, biskup Nöttig či Bauer. Jak početné byly jejich dary však není uvedeno.

Podle provenienčních záznamů v knihách se v alumnátu vyskytují i knihy z nezrušených klášterních knihoven, nejvíce z knihovny benediktinů v Rajhradě, jsou ale opatřeny alumnátním razítkem, signaturou a včleněny do fondu. Není známo, jakými cestami se tyto knihy dostaly do alumnátní knihovny.⁷³

Z několika dochovaných závětí vidíme, že nejen profesori a velcí mecenáši umění a teologie, ale i bývalí absolventi a prostí kněží odkazovali své knihy alumnátu nebo přímo bohoslovcům, mnohdy s prosbou o vzpomínku v podobě odsloužené mše svaté. Například pan farář Arnošt Vlček z Modřic si přál, aby jeho teologické knihy byly zaslány do biskupského alumnátu, kde si je rozdělí páni alumnové mezi sebou a po vysvěcení obětují za něho každý dvě mše svaté.⁷⁴ Farář František Blaha z Rožné rozdělil v poslední vůli (r. 1913) své knihy mezi alumnát a pana kaplana, který si vybere

---

⁷¹ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě univerzitní knihovny v Brně*, s. 304.; *Metoděj Marvan*. [online]. Encyklopedie dějin města Brna. [cit. 31. 3. 2012]. Dostupné na WWW: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=13432>.

⁷² Srov. DABB Rajhrad, f. Biskupský ordinariát Brno, ka 109, sg. 1/5b, inv. č. 386.

⁷³ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě univerzitní knihovny v Brně*, s. 303-305.; MZA, fond Alumnát Brno E101, ka 1, inv. č. 1.

⁷⁴ Srov. MZA, f. Alumnát Brno E101, ka 1, inv. č. 1. Dopis Biskupské konzistoře ze dne 26. 11. 1916.

knihy, které bude chtít a zbytek zašle do alumnátu do Brna.⁷⁵ Farář Jakub Zelničec (zemřel 1912) v poslední vůli odkázal knihy bohoslovcům čtvrtého ročníku.⁷⁶

Kromě darů a odkazů z pozůstalosti existoval např. Knihovní fond pro biskupský alumnát v Brně založený dr. Josefem Pospíšilem, regentem biskupského alumnátu. V listině z roku 1893 se praví, že na žádost p. Dr. Josefa Pospíšila ze dne 12. července 1892, budou vypláceny každoročně úroky z přijaté částky 1000 korun jako knihovní fond pro biskupský alumnát v Brně. Podobný fond založil i František Zeibert, který do něj věnoval svůj honorář za I. a II. vydání *Compendia historiae ecclesiasticae*. Zároveň vyslovil přání, „*aby z ročních úroků 80 korun nebo 40 zlatých k rozmnožení bibliotéky alumnátské 60 korun a k rozmnožení aneb ku zvýšení praemií pro vědecké práce alumnů brněnských 20 korun bylo upotřebeno a vynaloženo každoročně.*“⁷⁷

2.3 Knihovníci a péče o fond

Starost o knihovnu připadla vždy jednomu z představených alumnátu a studentům, kteří s knihovnou vypomáhali. Prefekt knihovny byl student čtvrtého ročníku, který byl pověřen správou knihovny a vypomáhal mu buď student prvního ročníku⁷⁸ nebo student třetího ročníku, který v dalším školním roce pokračoval v péči o knihovnu, tentokrát už jako prefekt knihovny.⁷⁹ Tím bylo zaručeno alespoň dvouleté pokračování knihovnického období a předávání určitých zkušeností.

Ještě v roce 1908 nebyla knihovna přesně katalogizována. „*Je však již rozhodnuto, že jarem příštím přikročí se k jejímu uspořádání a katalogisování.*“⁸⁰ Ke splnění tohoto přání však došlo zřejmě až po první světové válce.⁸¹

Na lístkovém katalogu i členění fondu je poznat absence zkušeného knihovníka s jednotnou koncepcí. V katalogizaci knih se alumni zřejmě střídali během prázdnin, bez znalosti katalogizačních pravidel, bez jednotného postupu v zapisování. Katalogizační lístek je zestručněn až pod míru bezpečné identifikace, často chybí rok vydání nebo je chybně uvedeno záhlaví, údaj o rozsahu díla chybí úplně. Bible jsou často zařazeny i pod vydavatelem nebo překladatelem.⁸²

Lístkový katalog, který se do dnešních dnů dochoval, je uložen v Knihovně Biskupství brněnského na Kamenné ulici. Dnes již není využíván k vyhledávání knih, je tichou historickou vzpomínkou na studenty bohosloví, kteří jej vytvářeli a pečovali o knihovnu.⁸³

Z výše uvedených informací o významných darech a pozůstalostech odkázaných knihovně je možné zjistit, že během let 1890-91 se do knihovny dostalo téměř devět tisíc knih, které bylo třeba přijmout, zaevidovat a uložit na regál. Pro dva knihovníky na plný úvazek by to byla práce na několik let, přičemž přicházejí další menší dary či odkazy, alumni musí především dokončit studia a věnovat se duchovním

⁷⁵ Srov. MZA, f. Alumnát Brno E101, ka 1, inv. č. 1. Dopis C.k. notářství v Bystřici p.Host. ze dne 20. 12. 1913.

⁷⁶ Srov. MZA, fond Alumnát Brno E 101, ka 10, inv. č. 71. Dopis C.k. Okresního soudu v Blansku ze dne 9.7.1913 oznamující odkaz faráře Jakuba Zelničce.

⁷⁷ MZA, f. Alumnát Brno E101, ka 10, inv. č. 65. Věnování honoráře prof. Zeiberta ze dne 30. 9. 1896.

⁷⁸ Srov. SAMSOUR, J., *Dějiny alumnátu brněnského*, s. 36.

⁷⁹ Srov. MZA, f. Brněnský alumnát E 101, ka 1, inv. č. 1. Protocollum domesticum.

⁸⁰ SAMSOUR, J., *Dějiny alumnátu brněnského*, s. 131.

⁸¹ Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě univerzitní knihovny v Brně*, s. 305.

⁸² Srov. tamtéž, s. 305.

⁸³ Srov. KBB spisovna. Zpráva o Knihovně Biskupství brněnského za rok 2011.

záležitostí, odchází do duchovní správy. Následuje v roce 1903 stěhování všech knih do nových prostor na Antonínské ulici. Neméně náročným úkolem je ve čtyřicátých letech dvacátého století zpracování objemného knižního daru dr. Metoděje Marvana

Vybrala jsem z archivních materiálů údaje o studentech, kteří byli pověřeni starostí o knihovnu právě v letech 1890-1905, která považují za velmi náročná z hlediska spravování alumnátní knihovny.⁸⁴ V příloze č. 1 uvádím jejich jména a funkce na ukázkou organizace práce v knihovně a jako poděkování za jejich práci.

2.4 Prostory knihovny

V prvním sídle alumnátu na ulici Dominikánská 2, byly už od počátku stísněné prostory. V tomto původně dominikánském klášteře bylo místo jen pro šedesát čtyři osoby, ostatních třicetšest ze sto povolených studentů, si museli najít ubytování mimo seminář. Tato situace nebyla příznivá, nelíbila se biskupskému ordinariátu ani císaři. Skutečnost, že část bohoslovců musela bydlet mimo komunitu, narušovala i samotné poslání alumnátu a systém výchovy budoucích kněží, ale rozšířit budovu nebylo možné pro její chatrnost. Jiným řešením nesměla být finančně zatěžována státní pokladna, takže v Brně zůstávalo při starém. Budova byla nevhodná i pro zdraví svých chovanců, což se projevovalo jejich vyšší úmrtností. Chyběla zahrada k relaxaci a odpočinku a kromě výhody umístění blízko biskupova sídla bylo zjevné, že je nevyhovující.⁸⁵

Za těchto okolností a při zjištění, že až do roku 1891 měla knihovna jen něco málo přes 4000 svazků, je nepravděpodobné, že by disponovala vlastní místností. V plánech stávajícího stavu ani v plánech plánovaných stavebních úprav z roku 1877 není žádná místnost označena jako knihovna.⁸⁶

Biskup František Bauer se tedy roku 1889 pustil do boje o postavení nové alumnátní budovy. Brněnská městská rada prodala (podle mínění c. k. ministerstva levně) za osm zlatých a padesát krejcarů za 1 m² stavební místo na starém zrušeném hřbitově.⁸⁷ Velkolepé plány budovy zaslalo c. k. ministerstvo kultu na světovou výstavu v Paříži, aby se pochlubilo, jak podporuje katolickou církev. Skutečné plány, podle kterých se nakonec začalo stavět, tak velkolepé nebyly. Z finančních důvodů byla budova zmenšena, chyběla slavnostní aula, byt pro třetího představeného, studentská místnost určená k zábavě a místnost pro hudbu. Oproti původním plánům byla zmenšena také kaple a knihovně chyběla čítárna. Tři místnosti v přízemí byly pro knihovnu příliš malé a „...za nějakou dobu při stálém zvětšování knihovny budou naprosto nedostatečnými.“⁸⁸

Přes tyto nedostatky a zkrácení brněnský ordinariát neriskoval zdlouhavé námitky a jednání, případně odklad stavby či její nerealizování a se stavbou nového alumnátu souhlasil. Roku 1901 se brněnský stavitel Antonín Tebich pustil do stavby, která trvala dva roky. Během ní byla snaha ještě napravit největší chyby – tak byla přece jen zřízena malá slavnostní aula, která nebyla v plánech, ale vznikla zrušením dvou bohosloveckých pokojů ve druhém poschodí.⁸⁹

---

⁸⁴ Srov. MZA, f. Brněnský alumnát E 101, ka 1, inv. č. 1. Protocollum domesticum.

⁸⁵ Srov. SAMSOV, J., *Dějiny alumnátu brněnského*, s. 30.; CHAROUZ, J. Z., *Brněnský alumnát*, s. 23.

⁸⁶ Srov. DABB, f. Biskupský ordinariát Brno, ka 88, sg. A43/52a, inv. č. 229.

⁸⁷ Dnešní Antonínská ulice.

⁸⁸ SAMSOV, J., *Dějiny alumnátu brněnského*, s. 33.

⁸⁹ Srov. tamtéž, s. 30-33.

2.5 Původní členění a objem fondu

Jisté je, že rozdělení do výše uvedených tří místností mělo zásadní vliv na členění knižního fondu. Prostory ovlivnily to, že knihy začaly být číslovány nejprve římskou číslicí I až III. Toto označení znamenalo jednu z těchto tří místností a zřejmě teprve později až prostory nedostačovaly, začaly být knihy označovány i číslicí IV. Jestli šlo o další místnost pro knihovnu, a jaké bylo její uspořádání se můžeme jen dohadovat, změnou bylo i třetí písmeno v signatuře, která byla např. IV.ABA42.

Ve tvaru signatury knih uložených v prvních třech místnostech následovala dvě písmena a číslo, např. III.AB22. První písmeno mohlo označovat skříň, ve které se knihy nacházely, druhé písmeno polici. Číslo mohlo být pořadí knihy na polici, tloušťkou a velikostí knih by bylo možné vysvětlit, proč jsou některé číselné řady málo početné, některé více. Dnes jsou číselné řady neúplné a nevíme, kterým číslem police s knihami končila, nemůžeme tedy ani přesně říci, jak obsažný byl původní kompletní fond alumnátní knihovny.

Za určitý nedostatek a nepohodlí pro čtenáře a uživatele alumnátní knihovny lze považovat i to, že se svazky jednoho díla získané v různém čase dostaly do různých polic, často daleko od sebe. Například první a druhý díl díla *Abendstunden zu St. Petersburg oder Gespräche über das Walten der göttlichen Vorsicht in zeitlichen Dingen*, které byly vydány v letech 1824-25 měly signatury dost vzdálené: I.ID34 a III.UI48.⁹⁰

Fond I má celkem **9019** knižních jednotek, které jsou rozloženy do dvaceti čtyř písmen abecedy a dále děleny písmeny A-K, což je jedenáct pododdělení. Výjimku tvoří písmena:

- C, které obsahuje jen A, B, C
- P, R, které obsahují jen A, B
- H, které jediné obsahuje navíc písmeno L
- J, K, L, V a Y končí u písmene J.⁹¹

Fond II obsahuje méně svazků, a to **3824**.

Struktura signování se opakuje jen s tím rozdílem, že tentokrát není rozdělení na 24 písmen abecedy, ale pouze na dvanáct, konec abecedy K-Z chybí. Další dělení je většinou na jedenáct písmen A – K, výjimku tvoří:

- C a H, které obsahují jen A, B, C
- L, které obsahuje jen A, B
- G, které obsahuje navíc písmeno L
- K, které obsahuje navíc písmeno L a M.⁹²

Fond III je největší, obsahuje **10 965** knih, které jsou rozděleny do dvaceti pěti písmen abecedy, oproti předcházejícím fondům zde chybí písmeno Q, ale navíc jsou písmena W a X. Převažující rozdělení druhých písmen do jedenácti pododdělení A-K se opět opakuje, s těmito výjimkami:

- C a G obsahují jen písmena A, B, C, D
- P obsahuje jen A, B
- F, S, U, W, X sahají až po písmeno L
- T, Y obsahují nejen písmeno L, ale i M

⁹⁰ Srov. Rešerše z katalogu KBB.

⁹¹ Srov. Příloha č. 2.

⁹² Srov. Příloha č. 3.

- Písmenu K chybí první čtyři písmena abecedy, ale jeho knihy jsou značeny jako jediné až do konce abecedy po písmeno Y
- M obsahuje jako jediné písmeno CH, ale nemá K
- Je vidět chybějící řady – například úplně chybí KA, KB, KC, KD, NG, OA.⁹³

Fond IV. Přestože se tyto poslední číselné řady zdají neúplné, fond č. IV. obsahuje **4808** svazků knih, což je více než ve fondu I.

Číselné řady knih začínající v signatuře IV. se odlišují tím, že prvním rozlišením jsou dvě písmena, která patří k sobě a řady jsou tvořeny přidáním třetího písmena a číslice. Nevíme, jestli poslední řada byla poslední ve chvíli, kdy alumnát i knihovna musely násilně ukončit svou činnost, nebo zda se konec nepřízní osudu či lidí nedochoval.⁹⁴

Z výše uvedených rešerší celého fondu vidíme, že dnes obsahuje celkem 28 616 svazků, ke kterým je nutné přičíst asi 1000 ještě nezpracovaných titulů v orientálních jazycích a soubor 854 svazků, které byly v padesátých letech přechíslovány a uloženy v trezorovém depozitáři Moravské zemské knihovny.⁹⁵ Je možné, že na chybějících číselných řadách byly právě tyto vzácné knihy.

Ze zpráv a dopisů uložených ve spisovně KBB je také vidět rozdílné hodnocení velikosti fondu. Zatímco v roce 1951 při přebírání fondu odhaduje dr. Dokoupil jeho objem na 48 000 svazků, dr. Jelínková v roce 1993 mluví o 35 000 svazcích,⁹⁶ současný skutečný stav je kolem **30 500 svazků**. Nabízí se otázka, jak je možné tak rozdílné hodnocení velikosti fondu. Asi se už nedozvíme, zda šlo o chybu v odhadu. Možným vysvětlením z knihovnické praxe, pro které jsem však nenašla žádné podklady, by mohlo být vyřazení multiplikátů knih. Další desítky, možná stovky knih s razítky brněnského alumnátu se nacházejí v pozůstalosti pana biskupa Karla Skoupého.⁹⁷ Do roku 1946 byl regentem alumnátu⁹⁸ a mohl si vzít do své osobní knihovny knihy, které považoval za důležité, cenné nebo ke kterým měl osobní vztah. Nebezpečí zničení knihovny za okupace, během války a potom v padesátých letech bylo velmi reálné. Pamětníci uvádí, že v předtuše uzavření alumnátu byly půjčovány bohoslovcům knihy jako doporučená četba na prázdniny, ve skutečnosti šlo o záchranu před zničením.⁹⁹

Zjištění konkrétních chybějících titulů by bylo možné z lístkového katalogu, který je však také neúplný a nepřesný. Výsledky takové revize by byly zajímavé, nicméně není v silách pracovníků knihovny tuto náročnou kontrolu provést.

2.6 Tématické a jazykové složení fondu

Alumnátní knihovna obsahuje velmi rozmanitou škálu knih, ať už z časového nebo tematického hlediska. Patřila instituci, jejímž hlavním a nejdůležitějším cílem a účelem bylo vzdělávání a formace kněží. Obsahuje teologická díla potřebná ke studiu, ale formuje i růst osobní zbožnosti knihami o svatých, kázáními, modlitbami. Katalog knihovny z roku 1819 a z roku 1892 nám ukazuje snahu rozdělení do tematických

⁹³ Srov. Příloha č. 4.

⁹⁴ Srov. Příloha č. 5.

⁹⁵ O tomto souboru se více zmiňuji v kapitole 3.4.3 Deponát na str. 33.

⁹⁶ Srov. KBB spisovna. Zápis o převzetí knihovny býv. Biskupského alumnátu v Brně ze dne 2. 8. 1951.; KBB spisovna. Dopis dr. Věry Jelínkové zn. 52/193 ze dne 23. 2. 1993.

⁹⁷ Srov. KBB spisovna. Zpráva o Knihovně Biskupství brněnského za rok 2011.

⁹⁸ Srov. CHAROUZ, J. Z., *Brněnský alumnát*, s. 84.

⁹⁹ Osobní rozhovor s kněžími v Charitním domově na Moravci.

kategorií. Porovnání těchto dvou katalogů¹⁰⁰ ukazuje, že z 551 svazků v roce 1819 vzrostl knižní fond na 4408 svazků. Nejvíce je zastoupena historie, následuje filosofie a asketika, která v prvním katalogu není vůbec vyčleněna, jako i breviáře a liturgické knihy. Později naopak došlo ke sjednocení pedagogiky a katechetiky do jednoho oddělení a zrušení oddělení různé - miscellanea.¹⁰¹

S přibývajícím knižními dary však bylo stále těžší přehledně uspořádat knihy do tematických kategorií, zvláště když knihovníci byli voleni z řad studentů a střídali se každé dva roky.

Dnes ze signaturních řad vidíme, že ideál tematického rozdělení a postavení fondu nebyl naplněn. Jak knihy přicházely, tak byly stavěny na police, což je nejjednodušší řešení, ale ne přehledné. Čtenář musel svou knihu vždy hledat nejprve v lístkovém katalogu, potom dohledávat jednotlivé díly na různých místech v knihovně právě proto, že vedle sebe nestály knihy s podobným obsahem. Bylo to nepraktické a nepohodlné. Doufejme, že i přes tyto těžkosti byla knihovna hojně využívána a sloužila svému účelu.

Jazykové zastoupení knih z fondu alumnátní knihovny vyplývá z dobových poměrů, knihovna vznikla a sloužila v době, kdy oficiálním jazykem byla němčina, je tedy zřejmé, že bude v knižním fondu zastoupena nejvíce, a to 16681 svazky. Následuje latina s 6203 svazky jako jazyk církve, potom čeština s 4891 svazky a 1339 svazků ve francouzském jazyce. Ostatní jazyky jsou v menšině.¹⁰²

---

¹⁰⁰ Srov. Příloha č. 6.

¹⁰¹ Srov. DABB, f. Biskupský ordinariát Brno, ka 86, sg. A 43/47, inv. č. 222. Catalogus Librorum Bibliotheca Alumnatus Brunensis.; MZA, f. Brněnský alumnát E 101, ka 1, inv. č. 6.

¹⁰² Srov. Příloha č. 7.

3. Osudy alumnátu a knihovny ve 20. století

Dvacáté století začalo pro brněnský alumnát nadějně. V říjnu 1903 se konala dlouho očekávaná slavnost svěcení nové budovy na Antonínské ulici. Přítomno bylo mnoho církevních osobností té doby v čele s brněnským biskupem Bauerem. Vedle opata rajhradského kláštera Benedikta Korčiana byl přítomen i opat kláštera na Starém Brně František Saleský Bařina, členové brněnské kapituly, zástupci všech mužských řeholních řádů v Brně a další. Přítomen byl zemský místopředseda Karel Hrabě Zierotin, zemský hejtmán Felix hrabě Vetter, dvorní rada Foerster z Vídně, zemští poslanci, vládní úředníci i hosté ze světa školství jako rektor české techniky profesor Sucharda a zástupci středních škol. Rektorát německé techniky a ředitelství německého gymnázia poslaly blahopřejné projevy. Pan biskup s průvodem procházel a světil veškeré místnosti, tichou mší svatou sloužil v ještě ne úplně zařízené kapli sv. Cyrila a Metoděje. Slavnostní projevy hostů byly pak po mši pronášeny ve slavnostní dvoraně. Hrabě Zierotin ve své česko-německé řeči vyjádřil naději, že v této krásné budově budou bohoslovci s radostí pobývat a studovat, že budou vychováni v duchu křesťanské lásky a odnesou si do svých působišť krásné vzpomínky. Městu Brnu, které se tak stará o své školství přibyla touto budovou nová okrasa. Řeč pana biskupa Bauera byla pronesena plynule ve třech jazycích. Latinsky přivítal přítomné a ukázal, že hlavním cílem pobytu studentů zde bude „zbožnost a věda teologická“. Česky vylíčil historii seminářů od nejstarších dob, německy pak historii a strasti semináře brněnského od založení biskupství do této chvíle. Poděkoval všem, kteří se zasloužili a pomohli při realizaci nového alumnátu. Slavnost končila prohlídkou budovy a jejího zařízení. Brněnská dieceze může být hrdá na to, že má pro svůj kněžský dorost stánek, jako daleko široko žádná jiná.¹⁰³

3.1 První světová válka a období první republiky

Jen o něco málo víc než deset let se brněnský alumnát těšil z nové budovy, když ji musel předat vojenské nemocnici. Vypukla totiž první světová válka a závazek uvolnit budovu v případě potřeby státu, byl domluven ještě před začátkem stavby. K předání došlo 2. srpna 1914 a díky vstřícnosti předsedy vojenské komise MUDr. Rotha si mohl alumnát ponechat kapli se sakristií, byt sester, vrátného a byty představených. Také knihovna mohla zůstat ve svých prostorách, což ji určitě uchránilo před zbytečnými ztrátami a poškozeními fondu. Pro studenty a jejich výuku se v Brně prostory nenašly, proto nebyla jiná možnost než adaptovat biskupský zámek v Chrlících u Brna. Sem byly umístěny dva ročníky, které jsou pro formaci kněží nejdůležitější, tedy první a čtvrtý, ostatní adepti kněžství studovali privátně. Toto řešení bylo kvůli dojíždění i skromným ubytovacím podmínkám velmi nouzové. „Profesoři museli dojíždět a popřípadě docházet z Brna, což bylo spojeno s velikými obtížemi zvláště v zimě a v čas dešťů, když přestalo i pravidelné spojení železniční“¹⁰⁴

Tím, že regens zůstal celou dobu bydlet v budově alumnátu, zabránilo se dalšímu většímu poškození a znečištění budovy a jejího zařízení. Až do poloviny října roku 1918, kdy se mohli studenti vrátit do budovy alumnátu,¹⁰⁵ se tedy o knihovnu nikdo nestaral, doufejme, že místnosti byly zamčené, bez možnosti přístupu cizích osob a že

¹⁰³ Srov. MZA, f. Brněnský alumnát E 101, ka 1, inv. č. 1. Protocollum domesticum.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Srov. CHAROUZ, J. Z., *Brněnský alumnát*, s. 32.

byly přítomností regenta ústavu také uchráněny od možného poškození či ztrát knižního fondu.

Návrat k předválečnému stavu byl vroucím přáním, ale jeho realizace nebyla tak snadná. Vojenský lazaret zůstal v budově až do konce června 1919. Ještě nebyl odstěhován a už se objevily snahy o využití alumnátní budovy pro účely nově vzniklého státu, Československé republiky a jejího vysokého školství. Zákonem z ledna 1919 byla v Brně založena Masarykova univerzita, ale návrh na začlenění bohosloveckého učiliště jako teologické fakulty do této vysoké školy, byl zamítnut. Přesto byl akademický rok 1919/20 zahájen slavností v aule brněnského alumnátu, kde se konala i první a zdaleka ne poslední imatrikulace posluchačů lékařské a právnické fakulty, pro které se zoufale hledaly prostory. Biskupský ordinariát vstřícně nabídl volné alumnátní místnosti k umístění dvou ročníků právnické fakulty, ale ministerstvu školství to bylo málo. Zahájilo jednání, která by vedla k získání celé budovy pro potřeby právnické fakulty a rektorátu univerzity. Situace se v roce 1923 nakonec vyřešila smlouvou o pronájmu části budovy na šest let, s povinností zřídit pro posluchače Masarykovy univerzity samostatný vchod ze Smetanovy ulice. Žádosti o prodloužení nájemní smlouvy o další čtyři roky nebylo regentem alumnátu dr. Karlem Skoupým vyhověno, přesto se právnická fakulta nevystěhovala. Stavba její budovy se zdržela, a tak se nebylo kam vystěhovat. Vzájemné žádosti o uvolnění prostor, výpovědi smlouvy a odpovědi, že není kam se odstěhovat, se střídaly až do února roku 1932, kdy byla konečně dokončena stavba právnické fakulty a prostory alumnátní budovy vráceny svému původnímu účelu. Biskupský ordinariát ustál i další útoky, když o budovu projevila zájem Státní hudební a dramatická konzervatoř nebo když na pozemcích zahrady chtělo stavět svou novou budovu ministerstvo pošt a telegrafů.¹⁰⁶

3.2 Druhá světová válka

Období, které předcházelo vypuknutí druhé světové války je charakterizováno velkým napětím mezi českým a německým obyvatelstvem. Toto se nevyhnulo ani alumnátu, jehož někteří němečtí studenti vstoupili do Sudetendeutsche Partei po jejím sloučení s německou křesťansko-sociální stranou v roce 1938. Biskupský ordinariát reagoval tak, že stanovil jako podmínku nutnou k vysvěcení kněží vystoupení z této strany. Někteří němečtí bohoslovci po dohodě odcházeli studovat do Vídně nebo do Prahy, kde bylo plánováno zřízení centrálního sudeto-německého semináře. Během začátku války byl alumnát přeměněn na kasárna, potom lazaret. K předání budovy došlo v září 1942 majoru Hradeczkemu. Bohoslovci se museli odstěhovat nejprve do chlapeckého semináře na Veveří ulici, potom do biskupské rezidence na Petrov. Němci dovolili vyjmout prostory knihovny a kaple z užívání a ponechat je uzamčené.¹⁰⁷

Vladislav Dokoupil, který za necelých deset let přebíral alumnátní knihovnu do správy Univerzitní knihovny v Brně oproti tomu ale uvádí: „... za okupace byla budova obsazena německým vojskem a knihovna vystěhována do sklepa k ústřednímu topení, kde bylo mnoho knih zničeno nebo se poztrácelo.“¹⁰⁸ Tuto vzpomínku na stav knihovny je nutné brát vážně, dr. Dokoupil byl v druhé polovině dvacátého století jejím největším znalcem. Možná je informace nepřesná co do časového určení. Po odchodu německé armády se do budovy nastěhovala Rudá armáda a používala ji také jako

¹⁰⁶ Srov. CHAROUZ, J. Z., *Brněnský alumnát*, s. 32-34.

¹⁰⁷ Srov. tamtéž, s. 34-36.; MZA, f. Brněnský alumnát E 101, ka 1, inv. č. 80.

¹⁰⁸ DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě Univerzitní knihovny v Brně*, s. 305.

vojenskou nemocnici a zotavovnu pro své příslušníky. Během války došlo k poškození následkem bombardování a dělostřelby.¹⁰⁹ Dnes se už můžeme jen dohadovat, kdy a za jakých okolností došlo k vystěhování knihovny do sklepa, kdo všechno měl ke knihám přístup, jak se k těmto kulturním hodnotám chovali vítězní ruští vojáci, co se v budově a knihovně dělo po odchodu vojska, jaká jednání předcházela převzetí knihovny a zda byla navržena i jiná řešení. Období od zabrání budovy Němci v roce 1942 až do roku 1951 je obdobím bez dohledu vlastníka na budovu a vnitřní zařízení, kdy nejpravděpodobněji mohlo dojít ke zcizení, poškození či zničení fondu knihovny.

Jako příklad bych chtěla uvést knihu Margarita z první poloviny šestnáctého století. Na titulní straně knihy je pouze kulaté ohraničení razítka, původní nápis Brünner Alumnat je opatrně vyškrobán až do nečitelnosti. Na rubu titulní strany nahoře je uvedeno Ex libris Joannis Kopp, datum věnování brněnskému alumnátu 1816. Kniha tedy nepochybně patřila do alumnátní knihovny. Dole je tužkou uvedeno označení a cena 1.500,- obojí typické pro antikvariátní prodej. Můžeme se jen domýšlet, že zásluhou dr. Dokoupila byla tato kniha vykoupena a navracena zpět do fondu na své místo.¹¹⁰

3.3 Doba komunismu

Druhého srpna roku 1951 převzala z podnětu církevního oddělení Zemská a universitní knihovna v Brně alumnátní knihovnu do své správy. Převzetí a odstěhování proběhlo pod dozorem zaměstnance dr. Vladislava Dokoupila. Knihy byly před stěhováním do kláštera Voršilek v Brně na ulici Orlí 20 opatřeny štítky se značkami podle katalogu. Jak vyplývá ze zápisu, úmyslem bylo uchovat knihovnu jako celek v původním uspořádání, aby mohla být nadále používána k vědeckým a studijním účelům. Podle převzatých katalogů bude později provedena revize. Bylo převzato celkem 48 000 svazků spolu s tímto vybavením knihovny: 64 regálů, 2 psací stoly, 1 stůl pro katalog, 1 skříň, 7 žebřů a schůdků, 1 stolička, 2 katalogy ve skříňkách a krabicích.¹¹¹

V roce 1960 byla knihovna přestěhována do depozitáře Univerzitní knihovny na zámku v Oslavanech a umístěna do původních regálů. Zde zůstala uložena víc než třicet let až do doby, kdy v devadesátých letech v rámci restitucí obecního majetku připadl zámek obci Oslavany a knihovna dostala ke konci srpna 1993 výpověď. Vedoucí Univerzitní knihovny dr. Věra Jelínková se v únoru 1993 obrátila na brněnské biskupství se žádostí a prosbou o poskytnutí potřebných prostor nutných k zachování knihovny jako celku. Alumnátní knihovna obsahuje asi 35 000 svazků, což je nad rámec prostorových rezerv Univerzitní knihovny, také původní knihovní nábytek je rozměrný, regály dosahují výšky čtyř metrů. Nejlepším řešením by bylo vrácení knih i s jejich regály do původních místností.¹¹² Otázce nalezení prostor pro tak objemný fond předcházelo odborné právníkové posouzení, kdo je vlastně majitelem této knihovny. Z šetření „...nevyplynulo, že by Biskupství brněnské nemělo i nadále právo disponovat, tzn. chovat se jako vlastník ke knihovnímu fondu bývalého biskupského alumnátu v Brně, protože nebyl nalezen žádný doklad o právním aktu přechodu vlastnictví alumnátní knihovny v souvislosti se zrušením biskupského alumnátu v Brně na jiný

¹⁰⁹ Srov. CHAROUZ, J. Z., *Brněnský alumnát*, s. 36.

¹¹⁰ Srov. Rešerše z katalogu KBB, kniha STA3-00225.

¹¹¹ Srov. KBB spisovna. Zápis o převzetí knihovny býv. Biskupského alumnátu v Brně ze dne 2. 8. 1951.

¹¹² Srov. KBB spisovna. Dopis dr. Věry Jelínkové zn. 52/193 ze dne 23. 2. 1993.

*právní subjekt.*¹¹³ Knihovna byla tedy v roce 1993 i s regály vrácena majiteli – brněnskému biskupství.

V Moravské zemské knihovně zůstal v trezoru a v depozitáři starých tisků uložený jen vyčleněný soubor nejstarších a nejvzácnějších knih, o kterém byla dne 6. června 1994 podepsána vzájemná Smlouva o deponování církevního movitého majetku. Správce deponátu se zavazuje pečovat o deponát jako o ostatní historický fond, Biskupství brněnské jako vlastník souhlasí se zpřístupněním deponátu k vědeckým a studijním účelům ve studovně rukopisů a starých tisků.¹¹⁴

3.4 Zpřístupnění knihovny pro badatelskou veřejnost

Uložit tak velké množství navrácených knih i s regály bylo těžké. Prostory byly nalezeny v objektu kláštera sester Těšitelek Božského Srdce Páně¹¹⁵ v Rajhradě, v budově, která zároveň sloužila jako archiv a čekala na svou rekonstrukci. V místnostech se nacházely archiválie, ke kterým nyní přibyly knihy i s původními regály. Knihy byly v policích vyskládány dvěma i více řadami ve snaze, aby se do určených prostor skutečně vešly.¹¹⁶

Snaha o řešení tohoto nevyhovujícího uložení alumnátní knihovny v Rajhradě u sester Těšitelek BSP vedla Biskupství brněnské k rozhodnutí tuto budovu opravit tak, aby sloužila dvěma účelům. Částečně pro nově zřízený Diecézní archiv a z části k uložení historické alumnátní knihovny. Bylo nutné knihovnu z těchto prostor načas vystěhovat, aby se po plánovaných opravách mohla vrátit. Jako vhodné dočasné uložení byla vybrána budova č. 7 v Brně na Petrově, kde do své smrti 5. ledna 2008 bydlel monsignor, děkan a prelát Královské stoliční kapituly sv. Petra a Pavla v Brně, Ludvík Horký.¹¹⁷

V letech 2009-2011 byly také sjednány podmínky a vyčleněny finanční prostředky na vytvoření elektronického katalogu, který bude součástí katalogu knihovny Biskupství brněnského a bude k dispozici badatelské veřejnosti. Podmínkou byla rychlost - uvolnění budovy na Petrově k její další rekonstrukci a přestěhování knihovny zpět do Rajhradu bylo nutné do konce roku 2011.¹¹⁸

3.4.1 Zjištění poškození fondu

V lednu roku 2009 byla alumnátní knihovna přivezena na Petrov a vyskládána částečně do původních regálů a dalších provizorních skříní v pěti místnostech. Knihy byly po třicetiletém deponování na zámku v Oslavanech a následně v Rajhradě – velmi špinavé, zaprášené a mnohé z nich i napadené plísní. Nastala práce s jejich mechanickým očištěním, případně vyřazením těch knih, které byly zničené plísní a představovaly hrozbu pro zdravý knižní fond nebo byly následkem různého stěhování mechanicky poškozené.¹¹⁹

¹¹³ KBB spisovna. Dopis Mons. Jiřího Mikuláška Ministerstvu kultury ze dne 7. 6. 2006.

¹¹⁴ Srov. KBB spisovna. Smlouva o deponování církevního movitého majetku ze dne 6. 6. 1994.

¹¹⁵ Dále jen BSP.

¹¹⁶ Srov. KBB spisovna. Zpráva o Knihovně Biskupství brněnského za rok 2009.

¹¹⁷ Srov. *Zemřel apoštolský protonotář Ludvík Horký*. [online]. Biskupství brněnské. [cit. 25.3.2012].

Dostupné na: WWW: <<http://biskupstvi.cz/2008-01-05-zemrel-apostolsky-protonotar-ludvik-horky>>.;

KBB spisovna. Zpráva o Knihovně Biskupství brněnského za rok 2009.

¹¹⁸ Srov. KBB spisovna. Zpráva o Knihovně Biskupství brněnského za rok 2009.

¹¹⁹ Srov. tamtéž.

Ničivým faktorem, kterému byl fond alumnátní knihovny vystaven, bylo především patero stěhování:

- Z alumnátu k sestřím do kláštera na Orlí ulici, zde knihovna pobývala v letech 1951-1960.
- Z kláštera na Orlí ulici do depozitáře v Oslavanech. Zde knihovna zůstávala nejdéle, a to v letech 1960-1993.
- Z Oslavan do kláštera sester Těšitelek BSP v Rajhradě v letech 1994-2009.
- Z Rajhradu ke zpracování do Brna v letech 2009-2011.
- Naposledy v roce 2011 z Brna zpět do Rajhradu k definitivnímu vhodnému uložení.

Když uvážíme, že při každé manipulaci s knihami může dojít k nepříjemným poškozením, jsou cesty alumnátní knihovny hodny obdivu. Skládat knihy v takovém množství do banánových krabic, přenášet je a znovu umístit na regály se neobejde bez drobných „knižních úrazů“.

Dalším nepříznivým vlivem, který působí na knihy je vlhkost a teplota. Po převezení alumnátní knihovny ke zpracování do Brna, byly na žádost biskupství provedeny dva odborné výzkumy přítomnosti plísní. První posudek provedený Zdravotním ústavem se sídlem v Brně v prosinci 2009, byl pro fond příznivý, ani u jednoho ze čtyř vzorků nebyly plísně kultivačně prokázány.¹²⁰

Druhý posudek byl proveden Oddělením péče o novodobé fondy Národní knihovny v Praze a byly vyhodnoceny mikrobiologické stěry u deseti vybraných vzorků. Zjišťovaly množství přítomnosti sporů, což je forma existence plísní v nevýhodných růstových podmínkách. Spory plísní se přenášejí i prouděním vzduchu a v příznivých teplotních a vlhkostních podmínkách začínají růst do živých plísňových kolonií. Ze závěrečné zprávy vyplývá několik závažných výsledků:

- Stěry z ořízek, desek a hřbetů knih se pohybují v rozmezí běžných až mírně zvýšených hodnot spor.
- Stěry z polic a uzavřených skříní vykazují nadměrné množství kolonií.
- Uložení knih v původních regálech je nevhodné. Po několikerém stěhování jsou skříně a policové regály zdeformované, nestabilní a hrozí jim zřícení.
- Problémem jsou uzavřené skříně, které sice tvoří jen malou část uložení fondu, ale kde není umožněna cirkulace vzduchu a kde se díky tomu vyskytují velké koncentrace sporů plísní.
- Promíchání různě starých knih a jejich skladování v jednom depozitáři je nevhodné. Pro staré tisky vázané v pergamenu či kůži je vhodná vyšší vlhkost (50-55 %), než pro mladší knihy, kterým taková vlhkost neprospívá.

Součástí zprávy byla i závěrečná ustanovení týkající se vhodné teploty a vlhkosti, zajištění větrání a cirkulace vzduchu, návrh k rozdělení fondu na mladší a starší svazky a především je doporučena mechanická očista specializovanou a zkušenou firmou.¹²¹

Pracovníci biskupství tedy začali s očištěním fondu. Z každé knihy bylo třeba vysát prach a oříti ji hadříkem. Za pomoci finančních prostředků dotace Knihovna 21. století a na doporučení odborníků z Národní knihovny provedla specializovaná firma Manus očištění asi jedné osminy fondu, ořízky těchto knih byly ošetřeny speciální želatinovou hmotou. Vytvořená jemná vrstva brání vnikání prachu a tedy i spor plísní. Přesto knihy s blíže neurčenou mapou po plísních a knihy extrémně špinavé, byly odeslány k ozáření

¹²⁰ Srov. KBB spisovna. Protokol č. 8572/2009.

¹²¹ Srov. KBB spisovna. Mikrobiologické testy – Závěrečná zpráva Oddělení péče o novodobé fondy NK ČR ze dne 30. 11. 2010.

do specializovaného pracoviště ve Veverské Bítýšce. Z téhož dotačního programu byl zakoupen vlhkoměr se záznamníkem naměřených hodnot a odvlhčovač.¹²²

3.4.2 Elektronický katalog a nové členění fondu

Po převezení knih bylo i v Brně na Petrově zachováno členění fondu podle původních signatur. Do polic a skříní převezených v lednu 2009 spolu s knihami, vyskládali zaměstnanci biskupství celý původní fond alumnátní knihovny. Po očištění, které probíhalo průběžně a postupně po celou dobu katalogizace, byly knihy opatřeny razítkem majitele fondu Brněnského biskupství a novým štítkem s čitelnou původní signaturou. Následně se prováděla jednoduchá forma katalogizace v knihovnickém programu KPwin-SQL. Jednalo se spíše o retrokatalogizaci z informací lístkového katalogu obsahující jen základní údaje o knize, rozhodně nebylo možné uvádět do záznamů věcný popis. Lístkový katalog však byl neúplný a jeho záznamy v mnoha případech chybně uvedené, pracovníci tedy pracovali přímo s knihou, nejen s katalogizačním lístkem. Dále bylo rozhodnuto, že elektronický záznam knihy bude stahován knihovním programem ze záznamů Národní knihovny pomocí funkce Z39. Přestože Národní knihovna postupuje v retrokatalogizaci a mnohé dříve vydané knihy už převádí z lístkové podoby do elektronické, stále ještě v jejím katalogu starší knihy chybí. Proto se musely mnohé záznamy vytvářet nově za pomoci informací vyhledaných v různých dalších internetových zdrojích. Jako velmi dobrý zdroj se osvědčil elektronický katalog KVK – Karlsruhe Virtual Katalog. V jeho databázi bylo možné najít historické teologické knihy v různých jazycích.¹²³

V průběhu zpracování došlo k rozhodnutí rozdělit z praktických důvodů knihy na alespoň dva velikostní formáty a vyčlenit fond starých tisků, který byl do této chvíle rozptýlen různě mezi knihami. Části jednoho komplexního díla se dostaly k sobě, stejně jako bible, misály či breviáře. Zvolené hledisko autorského členění shromáždilo i díla od jednoho autora. Výhodou tohoto řešení je určitý celek opravdu historické knihovny, kterou je možné umístit do výstavních prostor biskupství a který je také důležitým argumentem při podávání žádostí o dotaci na restaurování a opravy poškozených knih. Výsledkem je také lepší orientace v tématech.

Tímto rozhodnutím se však porušila řada původních signatur a bylo nutné zvolit nový způsob identifikace knihy na polici. Vzniklo pět základních řad, z nichž čtyřem bylo na závěr nově přiděleno přírůstkové číslo, podle kterého se kniha vyhledává v depozitáři. Číselná řada je pro každý fond jedinečná.

- Fond A1 - knihy vydané po roce 1800 malého formátu
- Fond A2 – knihy vydané po roce 1800 velkého formátu
- Fond STA1 – staré tisky (do roku 1800) malého formátu
- Fond STA2 – staré tisky (do roku 1800) velkého formátu
- Fond STA3 – staré tisky, rukopisy, prvotisky, česká a nečeská bohemika.¹²⁴

3.4.3 Deponát

Právě pro přírůstkovou řadu STA3 se během zpracování vžil pracovní výraz „deponát“. Jedná se o fond, který byl vyčleněn jako nejvzácnější již dr. Vladislavem

¹²² Srov. KBB spisovna. Zpráva o vyúčtování dotace za rok 2010.

¹²³ Srov. KBB spisovna. Zpráva o Knihovně Biskupství brněnského za rok 2009.

¹²⁴ Srov. KBB spisovna. Dohoda o signování alumnátní knihovny ze dne 15. 2. 2010.

Dokoupilem a jím také zpracován a téměř celý publikován.¹²⁵ Zůstával nejdéle v péči Moravské zemské knihovny, uložen v trezorové místnosti v oddělení starých tisků. Smlouva o deponování z roku 1994 byla vypovězena 1. února roku 2011¹²⁶, k převozu knih na Petrov došlo během března. Bylo předáno celkem 854 svazků, z toho:

- 101 svazků novějších rukopisů
- 10 svazků prvotisků
- 139 svazků z 16. století
- 83 svazků českých a 521 svazků nečeských bohemik vydaných do roku 1800.¹²⁷

Tento soubor knih má nefunkční, mnohdy již nečitelné původní alumnátní signatury. Byl při převzetí v padesátých letech přesignován signaturami začínajícími značkou brněnského alumnátu BA. Po nedávném přidělení přírůstkového čísla STA3-00001 je tímto číslem svazek identifikován. Signatura BA zůstala zapsána v knize i elektronickém záznamu a je možné podle ní starý tisk vyhledat.

Koncem roku 2011 vydala Moravská zemská knihovna katalog zbývající části dosud nepublikovaného „deponátu“. Dr. Vladislav Dokoupil již za svého života nestihl dokončit seznam rukopisů, které se v alumnátní knihovně nacházely, jeho práci zrevidovala a doplnila PhDr. Jindra Pavelková. Všech 128 publikovaných rukopisů je novověkých, převážná část vznikla v 19. století, jen 35 svazků je z 18. století. Pouze Kancionál evangelický pochází ze 17. století, jeho vznik je určen podle provenienčních poznámek do let 1662-1664. Většina rukopisů úzce souvisí s alumnátem, nacházíme zde záznamy přednášek, Zprávy jednatelské Růže Sušilovy či katalogy knih alumnátní a bohoslovecké knihovny, která byla založena v roce 1832 bohoslovcem Františkem Cyrilem Kampelíkem. Další rukopisy jsou modlitební nebo liturgické knihy, dva rukopisy řeholí, životopis nebo lékařská kniha *Galenus domowni*.¹²⁸

Soubor prvotisků tvoří patnáct titulů v deseti svazcích vydaných v rozmezí let 1473-1500.¹²⁹ Dva z těchto prvotisků byly předmětem žádosti o dotaci z programu Knihovna 21. století - Ochrana knihovního fondu před nepříznivými vlivy prostředí, se kterou v roce 2011 uspělo Biskupství brněnské. Jednalo se o knihy se skvrnami od vlhka a začínajícím rozpadem papíru:

- BAP 9 *Spekulum finalit rotributionis*. Autor Petrus Reginaldetus. Datace – 1494. V této knize jsou obsaženy dva přívazky, také z let 1493-1494.
- BAP 10 *Gesta Romanorum*. Datace 1494. Pergamenová vazba je zlomkem rukopisu *Sentencí Petra Lombardského* ze začátku 13. století.¹³⁰

Nákladné a pracné restaurátorské práce na těchto prvotiscích byly vyčísleny na částku 100.000,- Kč, z dotace bylo získáno 50% nákladů.¹³¹

Ve fondu alumnátní knihovny je však více poškozených svazků, které by si také zasloužily restaurování, většinou se jedná o rozpadlé či jinak poškozené vazby. Po zvážení dotačních možností a omezených finančních prostředků, byla koncem roku 2011 podána žádost na záchranu souboru 160ti vzácných tisků a prvotisků ze 16. století. Dle odborného posudku restaurátora se jedná o zafixování knih do speciálních obalů

¹²⁵ Kniha byla vydána v roce 1972. Srov. DOKOUPIL, V., *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě universitní knihovny v Brně*.

¹²⁶ Srov. KBB spisovna. Výpověď deponátní smlouvy.

¹²⁷ Srov. KBB spisovna. Předávací protokol ze dne 25. 3. 2011.

¹²⁸ Srov. DOKOUPIL, Vladislav, – PAVELKOVÁ, Jindra. *Katalog rukopisů a prvotisků knihovny Biskupského alumnátu v Brně*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2011, s. 7-44.

¹²⁹ Srov. tamtéž, s. 35.

¹³⁰ Srov. tamtéž, s. 36.

¹³¹ Srov. KBB spisovna. Zpráva o Knihovně Biskupství brněnského za rok 2010.

na míru tak, aby nedocházelo k dalšímu mechanickému poškozování. Tento způsob sice není opravou vazeb, ale je nejlevnějším možným zamezením dalšího poškozování.¹³²

Výsledky dotačního řízení budou zveřejněny během měsíce března - dubna 2012.

3.4.4 Uložení do nového depozitáře

Během roku 2011 byla alumnátní knihovna stěhována snad už naposledy do depozitáře v prostorách Diecézního archivu Biskupství brněnského v Rajhradě. Začátkem února byly odstěhovány nejprve knihy vydané do roku 1800 v asi 420 krabicích. Zbývající staré tisky se převážely až v prosinci, obojí probíhalo v režii zaměstnanců biskupství a za brigádnické pomoci skautů.¹³³

Prostory v depozitáři jsou vybaveny moderními posuvnými regály a budova je chráněna bezpečnostním zařízením. Požadavky čtenářů jsou vyřizovány zaměstnanci Knihovny Biskupství brněnského, kteří jedenkrát týdně přiváží a odváží z depozitáře žádané knihy, které jsou čtenářům k dispozici ve studovně knihovny.

O tom, že knihovna slouží svému účelu a pomalu se opět dostává do povědomí laické i odborné veřejnosti, svědčí i několik desítek výpůjček, které se již v krátké době od konce roku 2011 uskutečnily.

---

¹³² Srov. KBB spisovna. Zpráva o Knihovně Biskupství brněnského za rok 2011.

¹³³ Srov. tamtéž.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit co nejvíce informací o knihovně brněnského alumnátu. Pátrala jsem v historii a hledala počátky existence knihovny, s níž je úzce spjato působení alumnátu. Snažila jsem se ukázat její pohnuté osudy ve dvacátém století, které bylo ve své většině pro alumnát i knihovnu tragické. Nejprve období první světové války, kdy v budově sídlila vojenská nemocnice, potom období první republiky a jejích nepřátelských snah zabrat budovu pro brněnské vysoké školství, protektorát, druhá světová válka a v padesátých letech následuje násilné ukončení činnosti alumnátu. Zde naštěstí nekončí cesta jeho knihovny, která je díky osobnímu zájmu a nasazení odborníků zachována jako celek a putuje dál po různých místech jižní Moravy.

V posledních letech se pro alumnátní knihovnu blýsklo na lepší časy, když byl její fond ošetřen a uložen do příhodných podmínek rajhradského depozitáře a katalog zpřístupněn v elektronické podobě. I tyto poslední události jsem se snažila ve své práci zaznamenat, protože jsou čerstvě v paměti zaměstnanců knihovny a brněnského biskupství a měla jsem tu čest být jim osobně přítomná.

Bohužel se mi při mém pátrání nepodařilo zjistit, proč je knižní fond tak neúplný. Chtěla jsem objasnit, kdy a kde mohlo dojít k půjčení bez vrácení, kdo měl přístup ke knihám. Navštívila jsem v charitním domě pro kněze na Moravci několik žijících pamětníků, kteří ještě studovali v alumnátě. Ale jejich vzpomínky byly zastřené, buď si na knihovnu nepamatovali nebo jsem měla pocit, že se po dlouhých útrapách totality báli cokoli říct.

I přes to, že část alumnátního knihovního fondu chybí, starých a cenných svazků obsahuje poměrně malé procento a mnohé klášterní knihovny se mohou chlubit vzácnějšími exempláři, je její uchování pro budoucí generace velmi cenným počinem. Tématickým zaměřením je to knihovna specializovaná, která jde ve svém oboru do hloubky a obsahuje převážně knihy zaměřené k výchově, vzdělání a poučení budoucích kněží. Díky tomu, že je tato knihovna součástí fondu biskupské knihovny a může být využívána ke studiu, stává se neocenitelným přínosem pro čtenáře, studenty a badatele regionu jižní Moravy.

Čas, který jsem strávila studiem podkladů a následně sestavováním této bakalářské práce, mě obohatil o informace z historie církve i dějin souvisejících s městem Brnem. Nejvíce mě zaujalo období devatenáctého století, s významnými osobnostmi, které prošly alumnátem a fakt, že národní obrození na Moravě je s kněžským seminářem úzce spojeno. Ráda bych tuto práci ještě v budoucnosti doplnila studiem tzv. české, bohoslovecké knihovny, zmapovala nadšení pro literaturu a českou řeč, zjistila podíl kněží na šíření českých knih či zakládání venkovských knihoven.

Anotace

Jméno autora: KLAŠKOVÁ Lenka

Instituce: Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění CMTF UP v Olomouci

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Parma, Ph.D.

Název práce: Knihovna brněnského alumnátu

Počet stran: 56

Počet příloh: 8

Počet titulů použité literatury: 24

Počet internetových zdrojů: 5

Klíčová slova:

- Katolická církev. Diecéze brněnská. Alumnát
- Katolická církev. Diecéze brněnská. Diecézní teologické učiliště
- Brněnský alumnát
- Biskupský alumnát v Brně
- Církevní knihovny – Česko – 19.-21. stol.
- Historické knihovny – Česko – 19.-21. stol.

Bakalářská práce se zabývá Knihovnou brněnského alumnátu v 19. – 21. století. Sleduje způsob jejího doplňování, péči o fond, signování, úplnost fondu. Popisuje historii knihovny v těžkých událostech první či druhé světové války, násilné ukončení činnosti alumnátu v padesátých letech, převzetí knihovny do správy Univerzitní knihovny a další její osudy až do současnosti.

Po vrácení knihovny původnímu majiteli, tedy brněnskému biskupství, je dnes katalog přístupný na internetových stránkách knihovny biskupství a je k dispozici zájemcům z řad odborné i laické veřejnosti.

Resumé

Bakalářská práce se zabývá knihovnou brněnského alumnátu od počátku vzniku biskupství a alumnátu na konci osmnáctého století až do současnosti. Knihovna sloužila ke vzdělávání a výchově kněží brněnské diecéze a byla nutností pro studium bohoslovců.

Celé devatenácté století byla odkázána jen na dary a pozůstalosti svých dobrodinců, v roce 1880 měla jen 4100 svazků, ale po získání několika velkých knižních odkazů se situace začala zlepšovat, dokonce začalo pravidelné doplňování knihovny. Na začátku dvacátého století byla pro alumnát postavena nová budova, kam se do tří nových místností přestěhovala i knihovna. Následující období bylo plné tragických událostí, které se dotýkaly i alumnátu a jeho knihovny. Během první světové války zabrala budovu vojenská nemocnice, za okupace v ní sídlila německá armáda a nakonec byla komunistickým režimem činnost alumnátu v padesátých letech násilně ukončena. Knihovně hrozilo zničení a likvidace. Naštěstí byla převedena do správy Univerzitní knihovny, uložena v depozitářích v Brně a Oslavanech a v devadesátých letech byla vrácena původnímu majiteli – církvi a brněnskému biskupství.

V současné době je knihovna uložena v moderním chráněném depozitáři. Celý knižní fond je zpracován do elektronického katalogu a zpřístupněn na webových stránkách Knihovny biskupství brněnského.

Summary

This thesis deals with the library of Brno's alumnat since the establishment of bishopric and alumnat in the end of 18th century till the present. The library has served as an educational and instructional authority and it has contributed in education of the priests in the Brno's diocese. The library was also a necessity for the studies of the theologians.

Whole 19th century was the library dependant only on donations and inheritances of its generous contributors. In 1880 contained the library only 4100 books but then, after receiving several large book references, did the situation start to improve and even the regular replenishment of the library stock started to begin. In the outset of 20th century there was built a new building for the alumnat where was the library moved.

Twentieth century was full of tragic events which touched the alumnat as well as its library. During the World War I. was the building taken by military hospital. During the occupation was the house of this library taken over by the German army and eventually was the activity of Alumnat violently terminated by communism regime. There was a threat of destruction and elimination. The library was fortunately transferred under the University library administration where were the books stored in depository in Brno and Oslavany. In the 90s was the library returned to the initial owner – the Church and Brno bishopric.

Currently is the library placed in modern and protected depository. Whole library stock has been processed into an electronic catalogue which is accessible on the website of the library of Brno bishopric.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

CINEK, František. *K národnímu probuzení moravského dorostu kněžského 1778-1870*. Olomouc: Družina literární a umělecká, 1934. 283 s.

CINEK, František. *Cyrlometodějská bohoslovecká fakulta v Olomouci v akademickém roce 1936-1937: památník obnovy fakultní budovy a inaugurační slavnosti 22. února 1937*. Olomouc: Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta, 1937. 65 s.

DOKOUPIL, Vladislav. *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě universitní knihovny v Brně*. 1. vyd. Brno: Musejní spolek, 1972. 379 s.

DOKOUPIL, Vladislav, – PAVELKOVÁ, Jindra. *Katalog rukopisů a prvotisků knihovny Biskupského alumnátu v Brně*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2011. 220 s. ISBN 978-80-7051-191-6.

HANÁČEK, Jiří. *Královská stoliční kapitula sv. Petra a Pavla v Brně*. Brno: 2011. 198 s.

CHAROUZ, Jindřich Zdeněk. *Brněnský alumnát: Výchova a vzdělávání duchovenstva v Brně v letech 1807-1950*. Brno: Biskupství brněnské, 2007. 92 s. ISBN 978-80-239-7366-2.

CHAROUZ, Jindřich Zdeněk. Konec brněnského alumnátu v roce 1950. In *Synesis: sborník Mikulovského centra pro evropskou kulturu*. Sv. 1. Brno: Studio Arx, 2003. 115 s. ISBN 80-86665-01-1.

JANDLOVÁ, Martina. (ed.) *Biskupství brněnské*. 1. vyd. Brno: Biskupství brněnské, 2000. 129 s.

JEŘÁBEK, Tomáš – KROUPA, Jiří. *Brněnské paláce: stavby duchovní a světské aristokracie v raném novověku*. 1. vyd. Brno: Barrister, 2005. 247 s. ISBN 80-736-4016-3.

KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: Zvon, 1991. 281 s. ISBN 80-7113-003-6.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 1. Vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981. 790 s.

KREJČOVÁ, Jana. *Arcibiskupský kněžský seminář v Olomouci: data – osoby – budovy*. 1. vyd. Olomouc: Arcibiskupský kněžský seminář, 2010. 100 s.

LIBOR, Jan – PROCHÁZKA, Rudolf – SAMEK, Bohumil. *Sedm set let brněnské kapituly*. 1. vyd. Brno: Biskupství brněnské, 1996. 144 s. ISBN 80-902253-1-4.

MEDEK, Václav. *Cesta české a moravské církve staletími*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982. 375 s.

- . *Msgr. Dr. Jakob Hodr*. Museum: list bohoslovců českomoravských 32, 1897-1898. s. 194-197.

NEUMANN, Augustin. *150 let biskupství brněnského*. Brno: Brněnská tiskárna, 1927. 48 s.

Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Druhý díl: Alqueire-Ažušak. Praha: J. Otto, 1889. 1141 s.

PODLAHA, Antonín – TUMPACH, Josef. *Český slovník bohovědný: Díl první A-Bascap*. Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1912. 960 s.

POJSL, Miloslav. (ed.) *Cyriometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci v letech 1990-2010: 20 let od jejího obnovení: sborník*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad, 2010. 286 s. ISBN 978-808-6157-306.

PROCHÁZKA, Jakub. *Dr. Josef Chmelíček*. Museum: list bohoslovců českomoravských 25, 1890-1891, s. 164-171.

SAMSOUR, Josef. *Dějiny alumnátu brněnského: k stoletému výročí jeho trvání*. Brno: Nákladem vlastním, 1908. 131 s.

VRANA, Josef. (ed.) *Katalog moravských biskupů, arcibiskupů a kapitul staré i nové doby: vydaný k výročí 1777-1977*. Olomouc: Apoštolská administratura, 1977. 187 s.

WEINBRENNER, Emil. *Morava a biskupství Brněnské: Slavnostní spis za příčinou stoletého jubilea založení brněnského biskupství*. Brno: Nákladem vlastním, 1877. 85 s.

WINTER, Eduard. *Josefinismus a jeho dějiny: příspěvky k duchovním dějinám Čech a Moravy 1740-1848*. Přeložil Vladimír Soják. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Jelínek, 1945. 383 s.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Hugo František Salm. [online]. Wikipedie. [cit. 5.2.2012]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hugo_Franti%C5%A1ek_Salm>.

Karel Šmídek. [online]. Encyklopedie dějin města Brna. [cit. 31.3.2012]. Dostupné na WWW: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=384>.

Metoděj Marvan. [online]. Encyklopedie dějin města Brna. [cit. 31.3.2012]. Dostupné na WWW: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=13432>.

Z historie diecéze. [online]. Diecéze ostravsko-opavská. [cit. 30.1.2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.doo.cz/cs/dieceze/z-historie.html>>.

Zemřel apoštolský protonotář Ludvík Horký. [online]. Biskupství brněnské. [cit. 25.3.2012]. Dostupné na WWW: <<http://biskupstvi.cz/2008-01-05-zemrel-apostolsky-protonotar-ludvik-horky>>.

SEZNAM PRAMENŮ

**Diecézní archiv Biskupství brněnského Rajhrad
Odbojářů 803, 664 61 Rajhrad**
fond Biskupská konzistoř Brno
fond Biskupský ordinariát Brno

**Knihovna Biskupství brněnského
Kamenná 36, 639 00 Brno**
archiv – spisovna

**Moravský zemský archiv Brno
Palachovo nám. 1, 625 00 Brno**
fond Brněnský alumnát

Příloha č. 1:

MZA, f. Brněnský alumnát E 101, ka 1, inv. č. 1. Protocollum domesticum.

Příloha č. 2-5:

Rešerše knih z katalogu KBB.

Příloha č. 6:

DABB, f. Biskupský ordinariát Brno, ka 86, sg. A 43/47, inv. č. 222. Catalogus Librorum Bibliotheca Alumnatus Brunensis.; MZA, f. Brněnský alumnát E 101, ka 1, inv. č. 6.

Příloha č. 7:

Rešerše knih z katalogu KBB.

Příloha č. 8:

1. Řád knihovny v dokumentu z roku 1807: DABB Rajhrad, f. Biskupský ordinariát, ka 85, sg. A43/6, inv. č. 181. Leges et Statuta.

11. Seznam knih darovaných hrabětem Salmem: DABB Rajhrad, f. Biskupský ordinariát, ka 86, sg. A43/47, inv. Č. 222.

SEZNAM ZKRATEK

DABB – Diecézní archiv Biskupství brněnského
BSP – Božské Srdce Páně
KBB – Knihovna Biskupství brněnského
MZA – Moravský zemský archiv
MZK – Moravská zemská knihovna

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Seznam alumnů, kteří se v letech 1888-1906 starali o knihovnu	43
Příloha č. 2: Původní signování fondu I.	44
Příloha č. 3: Původní signování fondu II.	45
Příloha č. 4: Původní signování fondu III.	46
Příloha č. 5: Původní signování fondu IV.	47
Příloha č. 6: Tematické dělení fondu v letech 1819 a 1892.....	47
Příloha č. 7: Jazykové dělení fondu	48
Příloha č. 8: Obrazová příloha	49

Příloha č. 1: Seznam alumnů, kteří se v letech 1888-1906 starali o knihovnu

Rok	Jméno	Funkce
1888/89	Strnad Innocent	Víceprefekt
1889/90	Strnad Innocent	Prefekt
	Benda Stanislaus	Víceprefekt
1890/91	Benda Stanislaus	Prefekt
	Kristen Joannes	Víceprefekt
1891/92	Kristen Joannes	Prefekt
	Bruzl Franciscus	Víceprefekt
1892/93	Brychta Antonius	Prefekt
	Pokorný Carolus	Víceprefekt
1893/94	Pokorný Carolus	Prefekt
	Korejzl Emilius	Víceprefekt
1894/95	Korejzl Emilius	Prefekt
	Lukášek Josephus	Víceprefekt
1895/96	Lukášek Josephus	Prefekt
	Tomandl Antonius	Víceprefekt
1896/97	Tomandl Antonius	Prefekt
	Plhal Josephus	Víceprefekt
1897/98	Plhal Josephus	Prefekt
	Stejskal Antonius	Víceprefekt
1898/99	Stejskal Antonius	Prefekt
	Mysliveček Josephus	Víceprefekt
1899/00	Mysliveček Josephus	Prefekt
	Hnízdil Josephus	Víceprefekt
1900/01	Hnízdil Josephus	Prefekt
	Polák Josephus	Víceprefekt
1901/02	Polák Josephus	Prefekt
	Rambousek Franciscus	Víceprefekt
1902/03	Rambousek Franciscus	Prefekt
	Jířík Antonius	Víceprefekt
1903/04	Jířík Antonius	Prefekt
	Procházka Franc.	Víceprefekt
1904/05	Procházka Franc.	Prefekt
	Mejzlík Joannes	Víceprefekt
1905/06	Mejzlík Joannes	Prefekt
	Novák Antonius	Víceprefekt

Příloha č. 2: Původní signování fondu I.

I. AA1 - I.ZK28												
1. Písm.	2. Písmeno											
A	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
B	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
C	A	B	C									
D	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
E	A	B	C	D	E	F	G	H	I	L	K	
F	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
G	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
H	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
I	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
J	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J		
K	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J		
L	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J		
M	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
N	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
O	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
P	A	B										
Q	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
R	A	B										
S	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
T	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
U	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
V	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J		
Y	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J		
Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	

Příloha č. 3: Původní signování fondu II.

II. AA3 - II.LB21													
1. Písm.	2. Písmeno												
A	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K		
B	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K		
C	A	B	C										
D	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K		
E	A	B	C	D	E	F	G						
F	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K		
G	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	
H	A	B	C							J			
I	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K		
J	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K		
K	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
L	A	B											

Příloha č. 4: Původní signování fondu III.

III. AA1 - III.ZK32														
1. Písm.	2. Písmeno													
A	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K			
B	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K			
C	A	B	C	D										
D	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K			
E	A	B	C	D	E	F	G							
F	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L		
G	A	B	C	D										
H	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K			
I	A	B	C	D	E									
J	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K			
K						E	F	G	H	I	J	K	L	M-Y
L	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K			
M	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J			CH	
N	A	B	C	D	E	F		H	I	J	K			
O		B	C	D	E	F	G	H	I					
P	A	B												
R	A	B	C	D	E	F	G	H	I					
S	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L		
T	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	
U	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L		
V	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K			
W	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L		
X	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L		
Y	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	
Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K			

Příloha č. 5: Původní signování fondu IV.

IV.ABA1 - IV.BDA12												
1. Písm.	2. Písmeno											
AB	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
AC	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
AD	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
AE	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
AF	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
AG	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
AH	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
AI	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
AJ				D						J	K	
BA	A	B	C									
BB	A	B	C									
BC	A	B	C	D								
BD	A											

Příloha č. 6: Tematické dělení fondu v letech 1819 a 1892

Věcné zařídění	R. 1819	R. 1892
Biblické studium	58	331
Historie	53	x
Historie církevní a profání	x	1004
Církevní právo	55	228
Knihy dogmatické a polemické	65	249
Homiletika	76	400
Pastorální teologie	25	131
Morálka	32	179
Katechetika	20	x
Pedagogika	14	x
Katechetika a pedagogika	x	142
Filosofie	28	984
Asketika	x	609
Breviáře a liturgické knihy	x	151
Různé - miscellania	125	
celkem	551	4408

Příloha č. 7: Jazykové dělení fondu

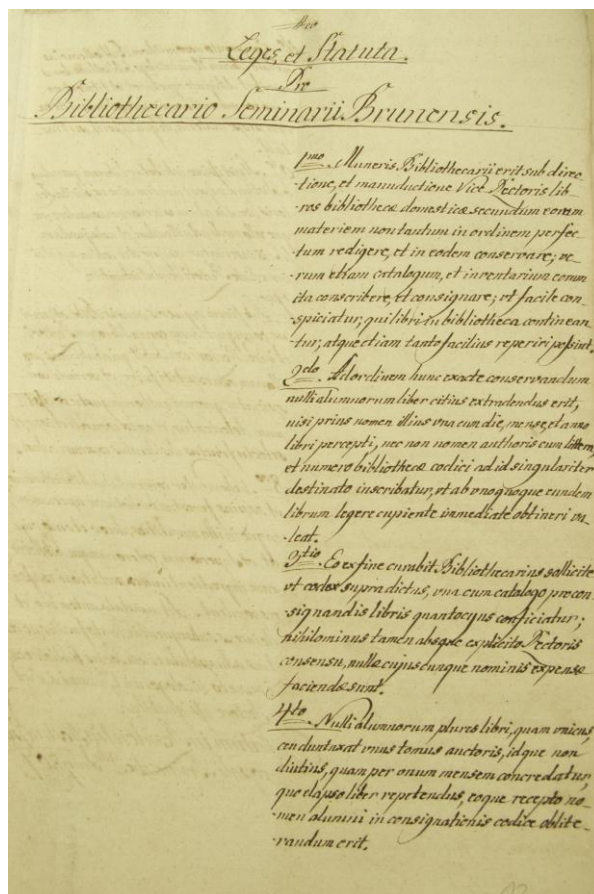
Jazyk	Svazky
Němčina	16 681
Latina	6 203
Čeština	4 891
Francouzština	1 339
Italština	469
Řečtina	261
Polština	217
Angličtina	118
Španělština	114
Hebrejština	86
Ruština	61
Chorvatština	33
Arabština	19
Slovenština	18
Maďarština	12
Vícejazyčné	94

Příloha č. 8: Obrazová příloha

Seznam:

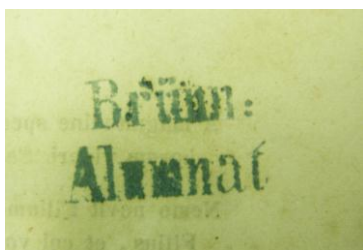
1. Řád knihovny v dokumentu z roku 1807
2. Budova nového alumnátu na ulici Antonínská – pohlednice z roku 1906
3. Ukázka používaných razítek knihovny brněnského alumnátu
4. Razítko majitele knih - Dr. Johanna Schwetz.
5. Razítko majitele knih – dr. Metoděje Marvana
6. Vlastnoruční podpis majitele – kniha zřejmě patřila prof. Fr. Sušilovi
7. V knihovně jsou i knihy, o kterých nevíme, jakými cestami se do fondu dostaly
8. Ex libris a záznam o darování knihy J. S. Ježka alumnátu z roku 1809
9. Záznam o darování knihy Jana Koppa brněnskému alumnátu z roku 1815
10. Záznam o darování knihy A. Rohoržky brněnskému alumnátu
11. Seznam knih darovaných hrabětem Salmem.
12. Emblém hraběte Salma v jeho knihách
13. Kniha Margarita s vyškrábaným razítkem alumnátu na titulní straně
14. Rub titulní strany knihy Margarita se záznamem o darování J. Koppa z roku 1816 a antikvariátní cenou 1.500 Kč
15. Jedna ze dvou nejstarších knih (r. 1494), která byla restaurována pomocí dotace Knihovna 21. století.
16. Kniha Cosmographie z roku 1578 s dřevořezy a ručně kolorovanými mapami
17. Ukázka provizorního uložení knihovny po vrácení knihovny brněnskému biskupství
18. Nové uložení v chráněném depozitáři v Rajhradě

1. Řád knihovny v dokumentu z roku 1807

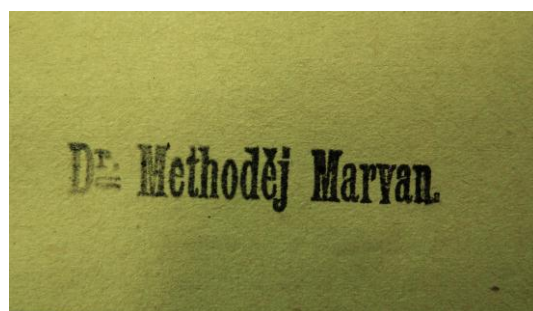
2. Budova nového alumnátu na ulici Antonínská – pohlednice z roku 1906.

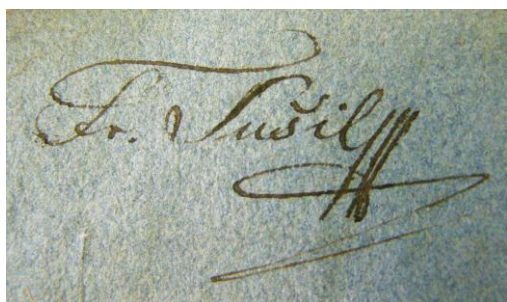
3. Ukázka používaných
razítek knihovny brněnského
alumnátu

4. Razítko majitele knih - Dr. Johanna
Schwetze

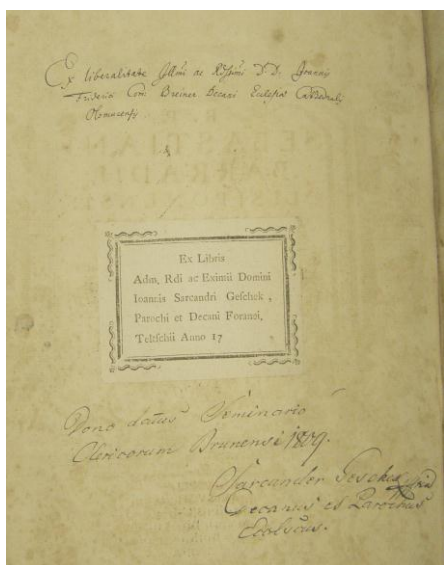
5. Razítko majitele knih – dr. Metoděje
Marvana

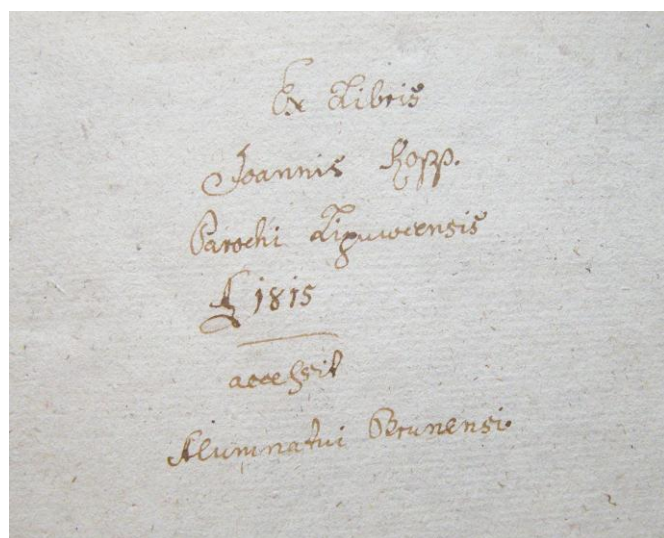
6. Vlastnoruční podpis majitele – kniha zřejmě
patřila prof. Fr. Sušilovi

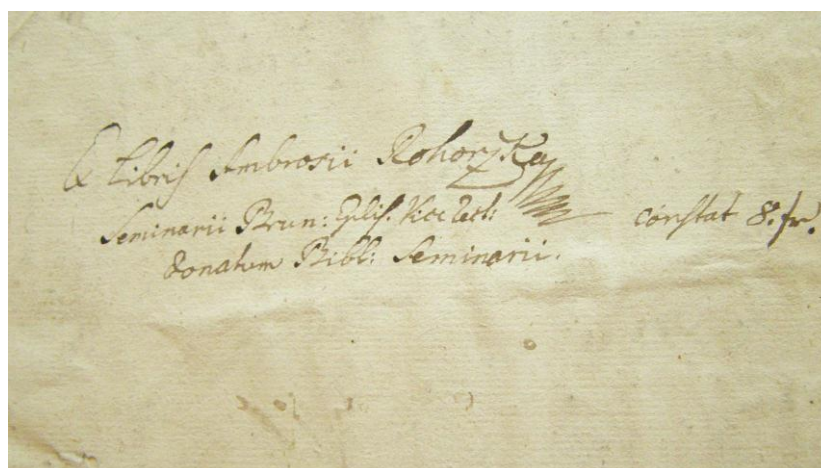
7. V knihovně jsou i knihy, o kterých nevíme,
jakými cestami se do fondu dostaly

8. Ex libris a záznam o darování knihy
J. S. Ježka alumnátu z roku 1809

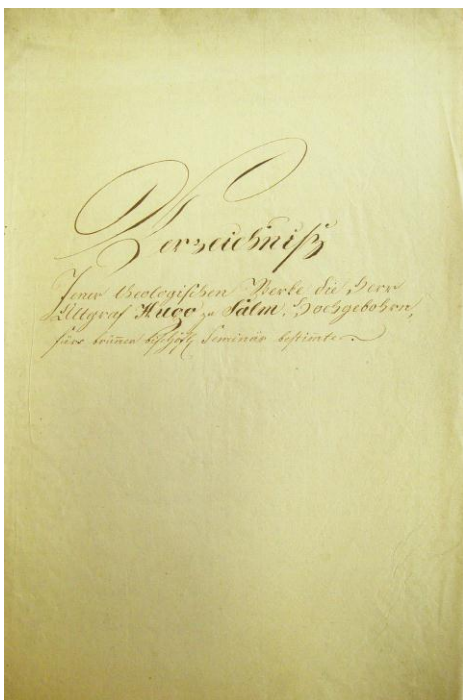

9. Záznam o darování knihy Jana Koppa
brněnskému alumnátu z roku 1815

10. Záznam o darování knihy A. Rohožky brněnskému alumnátu

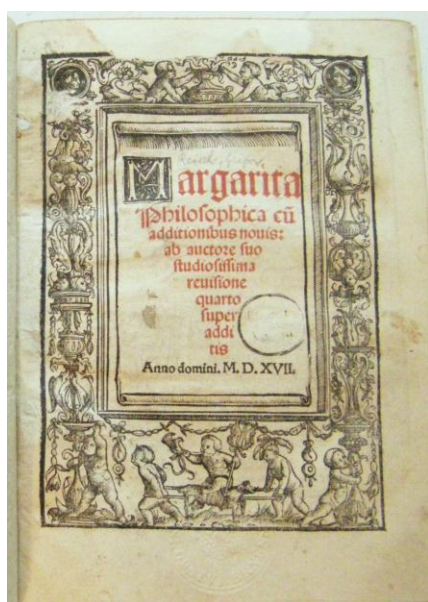

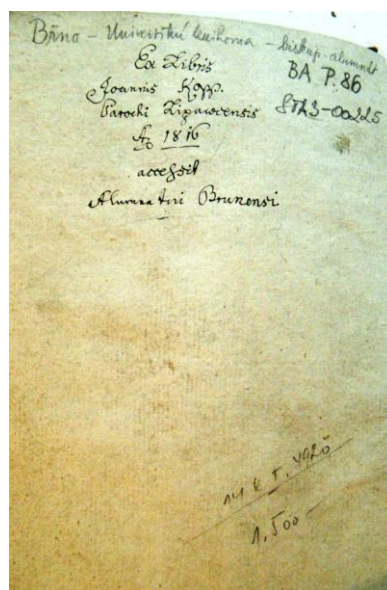
11. Seznam knih darovaných hrabětem Salmem

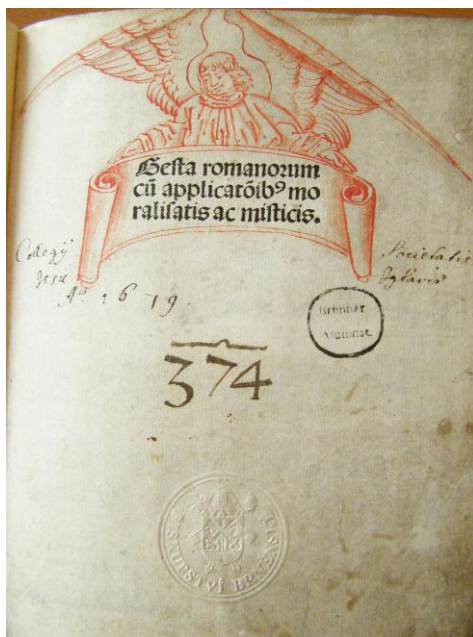
12. Emblém hraběte Salma v jeho knihách

13. Kniha Margarita s vyškrábaným razítkem alumnátu na titulní straně

14. Rub titulní strany knihy Margarita se záznamem o darování J. Koppa z roku 1816 a antikvariátní cenou 1.500 Kč

15. Jedna ze dvou nejstarších knih (r. 1494), která byla restaurována pomocí dotace Knihovna 21. století.

16. Kniha Cosmographey z roku 1578 s dřevořezy a ručně kolorovanými mapami

17. Ukázka provizorního uložení knihovny po vráčení knihovny brněnskému biskupství

18. Nové uložení v chráněném depozitáři v Rajhradě